

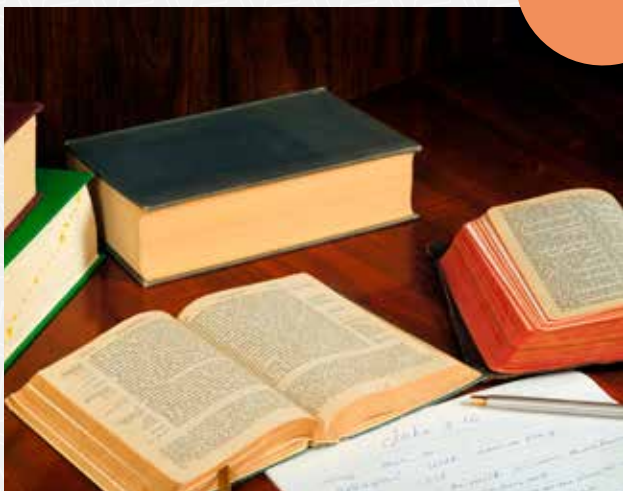

Doet het
ertoe
welke?

THEMA: BIJBELVERTALINGEN

Onder
Weg

Inspiratie
voor
reisgenoten

06 OPINIE

Lees, vergelijk en word rijk

Er zijn Bijbelvertalingen te over. Hoe ga je daarmee om? Volgens Mieke Brink is het geen kwestie van kiezen, maar van vergelijken. Leg verschillende vertalingen naast elkaar, dat verrijkt je Bijbelstudie.

10 PRAKTIJK

Spreuken 25:18 in de HSV, NBV en BGT

Bijbelvertalen is vaak schipperen tussen leesbaarheid en letterlijkheid. Sommige vertalingen zijn zo brontekstgetrouw mogelijk, andere nemen bewust meer vrijheid. Om de verschillen zichtbaar te maken een proef: Spreuken 25:18 in drie verschillende, veelgebruikte vertalingen.

20 EYEOPENER

Alles is uit God

Hoe schiep God de wereld? Door te spreken alleen. Waaruit? Uit niets. Hele generaties hebben beleden dat de eeuwige Vader hemel en aarde uit niets heeft geschapen en nog steeds in stand houdt. 'Uit niets', het lijkt zonneklaar. Totdat je in Romeinen 11 leest: 'uit Hem'. Wat een verschil. Ineens bekijk je de wereld met andere ogen.

28 JEUGDWERK

Jeugdtrend voor 2019: meer dan labels zijn

Jongeren willen meer zijn dan de uitkomst van een algoritme, meer dan de verzamelde cookies van mediakanalen, de registratie door school of door de overheid. Jongeren zijn unieke personen. 'Ik weet wie ik ben en daarvan is er maar één.' Die uniciteit willen ze uitdragen: ik ben meer dan een verzameling labels.

24 ONTMOETING

'Dit voelt toch als genezing'

Alice Langbroek-Knoeff deed 25 jaar het werk van een predikant. Eind vorig jaar werd ze door de Nederlands-gereformeerde Tabernakelkerk in Apeldoorn alsnog beroepen en bevestigd als predikant met een bijzondere opdracht: het zendingswerk in Indonesië. 'Op de preekstoel dacht ik: dit is mijn van God gegeven plek, hier hoor ik.'

30 OPINIE

Kerk-zijn met passie voor Jezus

Afgelopen december organiseerde het Praktijkcentrum een bijeenkomst in Hart van Vathorst. Predikanten, pastoraal werkers en oudsten uit Almere, Amersfoort-Vathorst, Arnhem, Groningen-Oost en Zwolle-West deelden hun blijdschap, verlangens en dilemma's over kerk-zijn in een (middel)grote stad.

14 INTERVIEW

‘Mensen vertellen mij dat hun taal deel is van henzelf’

Wereldwijd zetten gedreven Bijbelvertalers zich in om zelfs voor de kleinste taalgroepen de Bijbel te vertalen. Naast een missionair effect heeft dit werk ook invloed op de geletterdheid en het zelfbewustzijn van een volk, blijkt uit gesprekken met twee Bijbelwerkers van Wycliffe en het Nederlands Bijbelgenootschap.

EN VERDER:

- 4 **Praktijklokaal**
- 12 **Redactioneel** Leendert de Jong
- 17 **Nieuws**
- 17 **Colofon**
- 18 **Stimulans**
- 19 **Column** Els van Dijk
- 27 **Column** Eline de Boo

Stockbeelden: shauking/Pixabay (pagina 4); Tzogia Kappatou/iStock (pagina 7); Rassco/iStock (pagina 10-11); Georgina198/iStock (pagina 20); DutchScenery/iStock (pagina 31).

>> *Introductie*

Narrig

Je hebt een themanummer over Bijbelvertalingen in handen waaraan ik met een wat narrig gevoel heb meegewerkt, beken ik eerlijk. Een vraag die we stellen is: doet het ertoe welke Bijbelvertaling je gebruikt? Ik dacht aan de Bijbel in Gewone Taal (BGT), waarin tot mijn frustratie alle verbeelding is ‘wegvertaald’. Was dit nummer de kans om een lans te breken voor het diep in de boekenkast verstoppen van de BGT? Neem Psalm 30:12 in de Nieuwe Bijbelvertaling, die momenteel trouwens wordt herzien tot een nóg betere versie: ‘U hebt mijn klacht veranderd in een dans, mijn rouwkleed weggenomen, mij in vreugde gehuld.’ Ik zie in mijn verbeelding dat God iemands rouwkleed wegdoet en haar een feestjurk schenkt. Ik hoor muziek en zie kleurige lichtjes en een dansvloer. Ik word er blij van.

Neem nu datzelfde vers in de BGT: ‘U hebt mijn verdriet veranderd in vreugde. Ik huil niet meer, maar ik ben weer vrolijk.’ Kan het nog kleurlozer? Je kunt zeggen dat beeldspraak ingewikkeld is, maar dan moet je niet vertalen – zoals de BGT een vers later wel doet – ‘dat iemand met heel zijn hart zingt’. Een hart pompt immers bloed en zingt niet.

>> Ik ben vooral dankbaar, zelfs voor de BGT <<

Ik nam mijn narrigheid onder de loep en concludeerde dat het vooral te maken heeft met mijn eigen voorkeur voor een Bijbelvertaling: het liefst de Willibrordvertaling en anders de NBV. In de praktijk liggen deze vertalingen op mijn bureau, maar óók de New International Version, The Message en ja, de BGT. Verschillende vertalingen en parafrazen prikkelen mijn verbeelding en intellect. Ze helpen mij om goede vragen te stellen en God beter te leren kennen. Kortom, ik ben vooral dankbaar, zelfs voor de BGT, want ook die helpt mij regelmatig.

Ik hoop dat dit nummer je aanspoort om meerdere vertalingen te gebruiken – na het avondeten, bij persoonlijk Bijbellesen of op een kring – en de verschillen eens concreet te benoemen, daar even over door te denken en zo met vernieuwde aandacht naar Gods Woord te luisteren.

Pieter Kleingeld,
redacteur *OnderWeg*

Sparen voor speelgoed in Nijmegen

Kindernevendienst? Kidsclub? In de CGKv Nijmegen heeft het kinderwerk nog steeds de oude naam zondagsschool. En op school ga je iets leren: leren delen bijvoorbeeld, met elkaar en met anderen. Samen hebben de kinderen in de loop van het jaar zo'n 250 euro bij elkaar gebracht. Het geld gaat naar de Kleurfabriek in Nijmegen, een instelling waar vrijwilligers zich inzetten om een beetje kleur en vrolijkheid te brengen in het leven van de kinderen van asielzoekers. Elke woensdagmiddag zijn kinderen van asielzoekers welkom in de ruimten die de Kleurfabriek heeft ingericht. In overleg met de Kleurfabriek wordt van het zondagsschoolgeld speelgoed gekocht. De actie krijgt ook

(beeld de Kleurfabriek)

een vervolg: 'Met de kinderen van de zondagsschool die mee kunnen, willen we op woensdagmiddag 23 of 30 januari 2019 het speelgoed dat met het gespaarde geld gekocht is, brengen en... er

natuurlijk meteen mee spelen samen met de asielzoekerskinderen. Zo weten de jongens en meisjes van de zondagsschool voor wie ze gespaard hebben', aldus de organisatoren.

Bidden voor het dorp in Sliedrecht

Van 20 tot 27 januari wordt in heel Nederland weer de Week van Gebed georganiseerd. Dit jaar hebben christenen in Indonesië het thema bedacht: Recht voor ogen. Vanuit Deuteronomium 16:10-20 komt dit thema naar voren: Zoek het recht en niets dan het recht.

De Week van Gebed is een gezamenlijk gebeuren, waarbij christenen uit diverse kerken samen bidden, ook voor kerkelijke eenheid. Steeds meer NGK- en GKv-kerken doen eraan mee. Dat gebeurt ook door verschillende kerken in Sliedrecht, maar daar krijgt het thema een lokale toespitsing: samen bidden voor het dorp. Mensen kunnen de hele week terecht op diverse locaties om samen met anderen te bidden voor Sliedrecht en voor wat daar gebeurt, vanuit het verlangen om tot zegen te zijn voor deze gemeente. 'Samen wordt niet alleen gebeden voor de kerken, maar ook voor politici, werknemers van bedrijven, ondernemers, werkers in zorg en welzijn enzovoort.' Tegelijk is het een gebed vanuit de eenheid als christenen: 'De zes deelnemende kerken (waaronder NGK en GKv) geloven in de kracht van "samen in alle verscheidenheid". De verscheidenheid tussen de kerken wordt erkend én gewaardeerd.'

'Zin op zondag' in Ede

Kerken met Stip is een organisatie die zich inzet voor de opvang van en hulp aan ex-gedetineerden door kerken. PKN-wijkgemeente De Open Hof in Ede is zo'n 'Kerk met Stip' en organiseert op zondag een speciaal project, Zin op Zondag. Het gebouw van de Evangelisch-Lutherse Gemeente (PKN) is daar elke zondagmiddag van 14.00 tot 16.00 uur open voor ex-gedetineerden en daklozen. Vrijwilligers serveren dan soep, broodjes, koffie en thee. Afhankelijk van de wensen van de deelnemers is er letterlijk en figuurlijk ruimte voor ontmoeting en gesprek. Het project dient verschillende doelen:

- dak- en thuislozen in Ede op de saaie en stille zondag afleiding bieden en aandacht geven (van 'zinloze zondag' naar 'zin in zondag');
- de rol van kerken in de maatschappij zichtbaar maken;
- de vooroordelen van dak- en thuislozen over kerk(led)en en vice versa ontkrachten;
- de doelgroep bereiken – circa 250 'bekenden' van het Edese straatproject.

Kerken met Stip is een organisatie vanuit de kerken en vraagt de kerken ook steun voor dit project. In de Gkv Ede-Noord is die steun er. Het project leidde er tot een bespreking

Staat mijn deur zo open dat ik iedereen glimlachend verwelkom? Ook die dakloze zwerver met zijn plastic tasje goedkope pils?

op de kerkenraad. Ds. Henk van Hemmen schrijft daarover: 'Hoe gastvrij ben je zelf en hoe gastvrij is je kerkdienst? Staat mijn deur zo open dat ik iedereen glimlachend verwelkom? Ook die getatoeëerde ex-crimineel? En die dakloze zwerver met zijn plastic tasje goedkope pils? Ik vind het maar een lastige vraag. Ik heb dan de neiging aan te sluiten bij een goed opgezette organisatie, die met visie en beleid de noodzakelijke hulpverlening professioneel en doelgericht aanpakt. Niets mis mee, maar het resultaat is dat ik mijn portemonnee trek en dat is het dan?' Het was voor de kerkenraad aanleiding om met elkaar door te spreken over de

eredienst, aan de hand van een artikel van Kees van Dusseldorp in het toerustingsblad *Dienst* over het op de kerkenraad bespreken van het liturgisch voorgaan van de predikant. In de bespreking ging het ook over de hoge drempel van de kerk. Die drempel werkt naar twee kanten. Niet alleen voor de doelgroep van de actie Zin op zondag, maar ook omgekeerd: 'Is mijn drempel zo hoog dat ik er zelf niet overheen kan stappen, naar buiten toe?' In de bespreking kwamen allerlei aspecten van de eredienst aan de orde, bijvoorbeeld de vraag of de gebeden wat betreft het taalgebruik aansluiten bij de kerkgangers.

Webtips

- www.kerkenmetstip.nl
- blad-dienst.nl/portfolio/2018-01

En verder

- 'Onze armaturen zijn niet geschikt voor ledlampen', hoor je soms. Kerklampen zijn inderdaad vaak bijzonder, maar de ontwikkelingen gaan snel. Kon de Gkv Veenendaal-Oost in 2015 bij de opknopbeurt van het kerkgebouw nog geen

geschikte ledlampen vinden, inmiddels zijn die er wel en is ook in de kerkzaal ledverlichting geïnstalleerd.

- Zorg voor gedetineerden (zie 'Zin op Zondag' in Ede) krijgt ook aandacht in de Gkv Heemse. Daar is een drie jaar du-

rend diaconaal project gestart voor gevangenzorg, na voorlichting daarover binnen de gemeente. Zie ook www.gevangenzorg.nl.

Lees, vergelijk en word rijk

Er zijn Bijbelvertalingen te over. Hoe ga je daarmee om? Volgens Mieke Brink is het geen kwestie van kiezen, maar van vergelijken. Leg verschillende vertalingen naast elkaar, dat verrijkt je Bijbelstudie.

tekst **Mieke Brink-Blijdorp**

Het gaat in dit nummer over Bijbelvertalingen en dat is eigenlijk een verdrietige zaak: we kunnen Gods Woord niet lezen in de grondtekst (op een paar van ons na) en zijn aangewezen op een vertaling.

Dat is onze eigen schuld. Sinds de torenbouw van Babel ligt de straf van talige gebrokenheid over de mensheid. Communiceren met andere volken is moeilijk. Wat een onbegrip en wantrouwen kan er niet ontstaan als je elkaar niet goed begrijpt! Zelfs het communiceren met ons eigen verleden is moeilijk. Lees maar eens een krantenartikel van een eeuw geleden, of een verhaal uit de zeventiende eeuw.

Gelukkig heeft onze goede God de mogelijkheid van vertaling gegeven. Hij gaf sommigen van ons een groot taalgevoel, waardoor ze snel begrijpen wat er bedoeld wordt en waardoor ze de boodschap van de ene taal in de andere kunnen vertalen. Als we de Heer danken voor het bestaan van het Nederlands Bijbelgenootschap, laten we dan allereerst danken voor die gave van taligheid!

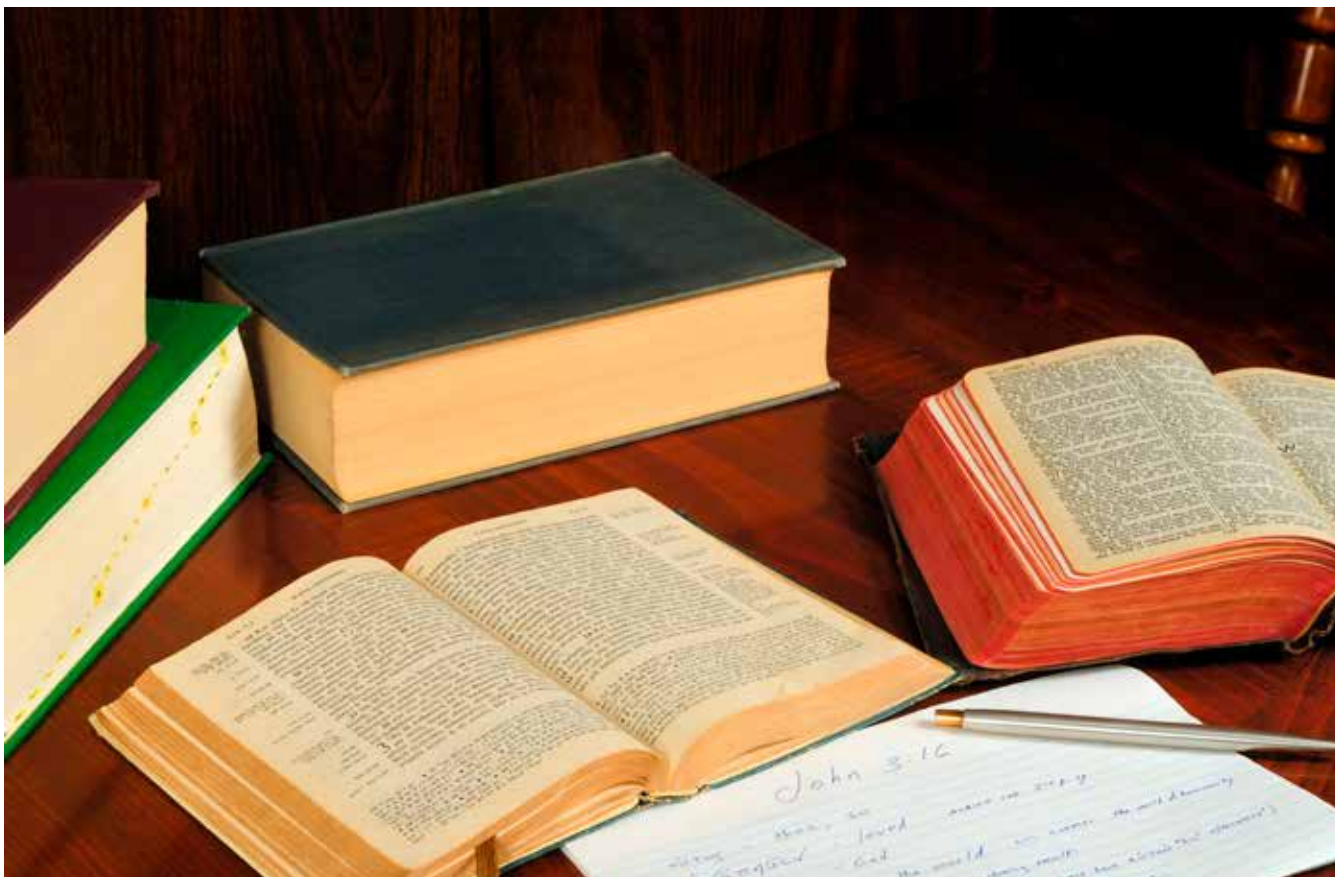
Buigen

Vertalen blijft gebrekkig mensenwerk. Soms begrijpen vertalers niet goed wat er oorspronkelijk bedoeld werd. Soms begrijpen ze dat prima, maar kiezen ze de verkeerde

woorden om dat weer te geven. En soms staat het er goed, maar begrijp ik het verkeerd. Om verdrietig van te worden. Vertalingen raken ook zo snel verouderd. Amper genieten we van de duidelijkheid van een nieuwe Bijbelvertaling of er worden alweer plannen gemaakt voor een herziening of zelfs een totaal ander type vertaling. Je zou wensen dat je iets kunt maken wat honderd jaar alle mensen kan dienen, maar nee, we moeten ons hoofd buigen en aanvaarden dat vertalen nodig blijft.

In het kort

- Vertalen is gebrekkig mensenwerk, maar blijft nodig.
- Dank God dat Hij mensen de gave van taligheid geeft.
- Leg meerdere vertalingen naast elkaar, want dat dwingt je om nauwkeuriger te lezen. De overeenkomsten geven troost, de verschillen openen je ogen voor meer nuances in de tekst.
- Vraag niet direct naar het belang voor je eigen geloofsleven. Zoek naar kleine ontdekkingen en bijzondere details, zonder meteen te vragen: wat heb ik eraan?
- God Woord is altijd levend, tot in de kleinste details.

Als je jezelf aanwent om regelmatig vergelijkend te lezen, krijg je meer troost en wijsheid en vreugde dan je denkt.

Van deze nood kunnen we echter ook een deugd maken. Als geen enkele vertaling alle nuances van de grondtekst kan bevatten, kunnen meerdere vertalingen je vast en zeker meer nuances laten zien. Als je al lezend vergelijkt, dwing je jezelf om nauwkeuriger te lezen.

Zeshonderd

Al vergelijkend valt allereerst op dat er zo veel overeenkomsten zijn. Je zoekt natuurlijk de verschillen, maar juist de overeenkomsten zijn troostend: kennelijk is best veel gewoon duidelijk. Laat je niks wijsmaken: zelfs als je alleen huis-tuin-en-keuken-Nederlands spreekt, kun je prima snappen wat er in de Bijbel staat.

Het is niet alleen een troost om drie keer achter elkaar vrijwel hetzelfde te lezen. Je geeft de woorden zo ook extra tijd om in je ziel te landen. Want laten we wel wezen, we lezen vaak veel oppervlakkiger dan we zelf denken.

Studeren in de Bijbel is: heel precies lezen wat er staat. Langzaam de woorden proeven, beelden vormen in je hoofd, jezelf bewust worden van die beelden en er vervolgens weer woorden voor zoeken. Ik sla een willekeurige

>> We moeten ons hoofd buigen en aanvaarden dat vertalen nodig blijft <<

bladzij open in de vertaling die ik op tafel heb liggen: 'Saul monsterde de mannen die bij hem waren gebleven. Het waren er zeshonderd' (1 Samuël 13:15). Hoe zie ik dat voor me? Laat hij ze allemaal aantreden (geef acht!) en is er een sergeant die loopt te tellen? Of roept hij de aanvoerders bij elkaar en vraagt hij even een overzicht van hun afdelingen? Zeshonderd – hoe kijken ze daarbij? Verlegen, wanhopig, grimmig?

Ik heb mezelf aangeleerd om niet te snel te vragen naar het belang voor mijn eigen geloofsleven. De Bijbel is niet geschreven als een adviezenboek. Als de Almachtige vindt dat ik ook een verhaal over Saul en David moet lezen, dan moet ik allereerst goed luisteren naar dat verhaal. Ik word er mogelijk wijzer van, maar dat is niet punt één: ik moet

>>

>> Thema

eerst leren luisteren. Ik mag me erover verwonderen dat de Heer het belangrijk vindt dat ik nu juist dit detail moet weten, maar als ik ga vragen: wat heb ik daar nu aan?, heb ik niet de juiste luisterhouding.

Om de juiste luisterhouding te bevorderen, is het heerlijk als je leert om gewoon kleine ontdekkingen te doen. Daarvoor is het heel effectief om bij je Bijbelstudie verschillende vertalingen naast elkaar te leggen. Ineens vallen de details je op.

Inpikken

Een voorbeeld: een minder bekend verhaal uit de boeken van Samuël. Generaal Abner heeft een zoon van Saul op de troon geholpen, maar op een dag verwijt die hem dat Abner met een bijvrouw van Saul naar bed is geweest. Abner wordt woedend over dit verwijt, zo woedend dat hij besluit met het huis van Saul te breken. Ik begon die tekst te lezen in de NBV: 'Waarom hebt u bezit genomen van de bijvrouw van mijn vader?' (2 Samuël 3:7). Vervolgens las ik de Willibrordvertaling: 'Waarom hebt u gemeenschap gehad met de bijvrouw van mijn vader?' En daarna de Herziene Statenvertaling: 'Waarom bent u bij de bijvrouw van mijn vader gekomen?'

>> Ik word er mogelijk wijzer van, maar dat is niet punt één <<

Nu weet ik dat deze laatste vertaling zo dicht mogelijk bij de grondtekst probeert te blijven, dus er zal wel zoiets als 'komen bij' staan. Vanuit het Nederland van nu ervaar ik dat echter als een verhullende uitdrukking, want natuurlijk gaat het hele verwijt er niet om dat Abner een keer bij die vrouw op bezoek ging, maar dat hij met haar naar bed ging. Wat dat betreft noemt de Willibrordvertaling gewoon de zaak bij de naam. Opvallend is dat de NBV het heeft over 'bezit nemen van'.

Hoe zouden de NBV-vertalers daar nu toe komen? Ik kan natuurlijk denken: dat staat er niet, dat hebben ze verzonnen. Maar ik kan ook bedenken dat ze daar vast en zeker goede redenen voor hadden. In elk geval word ik nu meer gestimuleerd om over de aard van dit verwijt na te denken. Het zou best kunnen dat dit niet allereerst om een seksuele grensoverschrijding gaat, maar om het inpikken van koninklijk bezit. Dat kun je uitleggen als een daad van opstand. Als ik dan verder lees, denk ik: inderdaad, dit verwijt past heel goed bij de woedende reactie van Abner. Hij is altijd zó trouw geweest – wat heeft hij al niet gedaan voor

Om de juiste luisterhouding te bevorderen, is het heerlijk als je leert om gewoon kleine ontdekkingen te doen. (beeld Erik Koning)

het huis van Saul – en nu dit verwijt! Belangrijk voor mijn geloofsleven, zo'n detail? Nee, echt niet. En toch ook weer wel. Ik wil graag dicht bij de Heer leven, ik wil mijn denken door Hem laten vormen bij alle dingen waarover ik nadenk. En nu laat Hij mij nadenken over het verband tussen seksualiteit en macht. Ik weet niet waarom. Misschien heb ik het ooit nodig. Maar als de Heer alles overziet, dan kunnen alle details bijdragen aan de groei van mijn vertrouwen in Hem. Op zijn minst kunnen ze bijdragen aan mijn geestelijke levenswijsheid.

Altijd

Ten diepste komt de bereidheid om naar de details te kijken voort uit je vertrouwen in de rijkdom van Gods Woord, en dus uit je vertrouwen in de wijsheid van je schepper. Het maakt me diep dankbaar voor al die Bijbelvertalingen

die we hier in Nederland tot onze beschikking hebben. En dan heb ik het nog niet eens gehad over de mogelijkheid om vertalingen in andere talen en dialecten te gebruiken. Lees een vertaling in het Engels of in het Fries – altijd weer ontdek je mooie details.

Je moet er wel wat voor doen, dit vergelijken. Je moet op zijn minst meerdere vertalingen bij de hand hebben. Maar dat is met een mobieltje geen probleem. Ja, soms staat je hoofd even niet naar een vergelijking, soms heb je dringend behoefte aan troost (of aan een pak voor je broek). Maar wees ervan verzekerd: als je jezelf aanwent om regelmatig vergelijkend te lezen – te studeren dus – krijg je meer troost en wijsheid en vreugde dan je denkt. Gods Woord is altijd levend. Tot in de kleinste details.

Mieke Brink-Blijdorp is theologe en publiciste.

Mijn Bijbelvertaling

Jacolien Rots (46), lid van de GKv Amersfoort
Emiclaer:

‘Momenteel gebruik ik de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV) het meest. Voordat de NBV er was, las ik veel in de Groot Nieuws Bijbel. Ik vind het belangrijk de Bijbel in mijn taal te lezen en dat is modern Nederlands. De Groot Nieuws Bijbel las ik al in mijn jeugd, omdat daarin de tekst echt naar me toekwam. Een middelbareschooldocent las eruit voor bij de dagopening en dat sprak me direct veel meer aan dan de gebruikte vertaling thuis en in de kerk.

Ik heb veel moeite met oude vertalingen zoals de Statenvertaling en de NBG-vertaling uit 1951. Veel woorden worden helemaal niet meer gebruikt. Als Jezus bijvoorbeeld zegt: “Voorwaar, Ik zeg u”, denk ik vooral: wat een raar woord is “voorwaar”, niemand gebruikt dat. De Bijbel in Gewone Taal vind ik daarentegen te eenvoudig door de erg korte zinnen. Maar die is wel weer geschikt om met kinderen te lezen.’

Mijn Bijbelvertaling

Bert (49) en Marja (47) Rundervoort, lid van de
Gereformeerde Gemeente in Genemuiden:

‘Wij gebruiken de Statenvertaling uit 1637. Ondanks dat we allebei meer hebben met hedendaagse taal, kiezen we voor deze oude vertaling omdat we onze voorkeur ondergeschikt willen maken aan wat God van ons vraagt. De Statenvertaling is naar onze overtuiging de meest getrouwe, letterlijke vertaling van de Bijbel. Daarnaast willen wij in de christelijke opvoeding graag eenheid houden tussen wat er thuis, op school en in de kerk wordt gelezen. Zo willen we discussies over de taal van de tekst voorkomen en ons alleen richten op de inhoud en de diepere betekenis van het Woord.

Nieuwere Bijbelvertalingen doen vaak geen recht aan wat er oorspronkelijk stond, vinden wij. Het moet begrijpelijker zijn voor de lezer, maar in die visie wordt de mens meer centraal gesteld dan wat God zegt. De toon en klemtoon van Gods Woord zijn aan het veranderen, maar waar eindigt dat? Een Bijbel in straattaal, turbotaal, sms-taal?’

Vertaalproef

Spreekwoorden 25:18 in de HSV, NBV en BGT

Bijbelvertalen is vaak schipperen tussen leesbaarheid en letterlijkheid. Sommige vertalingen zijn zo brontekstgetrouw mogelijk, andere nemen bewust meer vrijheid. Om de verschillen zichtbaar te maken een proef: Spreekwoorden 25:18 in drie verschillende, veelgebruikte vertalingen.

tekst Reinoud Oosting

Er bestaan opmerkelijke verschillen tussen de verschillende Nederlandse vertalingen van de Bijbel. Die verschillen staan meestal niet op zichzelf, maar hebben te maken met de uitgangspunten die de vertalers hebben gehanteerd. Voordat Bijbelvertalers aan de slag gaan, leggen ze vast aan welke richtlijnen de beoogde vertaling moet voldoen. Deze richtlijnen worden ook wel de vertaalprincipes van een Bijbelvertaling genoemd. Vertaalprincipes geven bijvoorbeeld aan hoe nauw de vertaling bij de brontekst moet aansluiten.

Sommige vertalingen volgen de originele Hebreeuwse en Griekse teksten op de voet en bieden een zo letterlijk mogelijke weergave van de brontekst. Een voorbeeld van zo'n letterlijke vertaling is de Herziene Statenvertaling (HSV). Andere vertalingen staan verder af van de brontekst en bieden een weergave die

leesbaar en duidelijk is. Een voorbeeld van zo'n leesbare vertaling is de Bijbel in Gewone Taal (BGT). Weer andere vertalingen proberen een goed evenwicht te vinden tussen een nauwkeurige weergave van de brontekst en een vertaling in hedendaags Nederlands. Dit geldt bijvoorbeeld voor de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV), die zowel brontekstgetrouw als doeltaalgericht wil zijn.

Om te zien hoe deze uitgangspunten doorwerken in de drie genoemde vertalingen, kijken we hoe ze een bepaalde tekst weergeven. Een geschikte tekst voor zo'n vergelijking is Spreuken 25:18.

Strijdhamer

Uit eigen ervaring weet ik dat Spreuken geen makkelijk boek is om te vertalen. In het kader van de revisie van de NBV heb ik mij een aantal maanden intensief met dit Bijbelboek beziggehouden. Daarbij

ontdekte ik dat er drie dingen zijn waar je als vertaler goed op moet letten.

Ten eerste is Spreuken een poëtisch boek. Aan het begin en het einde staan langere gedichten, daartussen staan korte spreuken van twee of drie dichtregels. Een vertaler moet dus zorgen dat het poëtische karakter van dit boek doorklinkt in de Nederlandse vertaling.

Verder bestaat Spreuken voor het grootste deel uit losse spreuken over verschillende onderwerpen. Omdat er tussen opeenvolgende spreuken vaak geen duidelijk verband is, moet een vertaler voor elke afzonderlijke spreuk uitzoeken wat deze spreuk precies betekent.

Ten slotte is Spreuken een boek vol levenslessen. Elke spreuk is bedoeld om de lezer iets mee te geven. De opdracht aan een vertaler is om de spreuk zo te formuleren dat een Nederlandse lezer er iets mee kan.

>>

Dromen

Ik waan mezelf in 2025. Het jaar 2019 is vergeten. In de tussentijdse jaren gebeurden er bijzondere dingen, op microniveau en in het samenleven van mensen en landen. Het waren bijna wonderen; die gebeuren, toch? In 2021 trad een nieuwe Amerikaanse president aan. Wat zij ondernam, was een verademing. Er schoven dingen; wat bijvoorbeeld groeide, was de bereidheid van leiders om minder het éígen en meer het belang van ánderen te zoeken. Begin 2025 lees ik twee nieuwsberichten.

Het Griekse eiland Lesbos kijkt terug op een geslaagd toeristisch jaar 2024. Het aantal toeristen ligt weer op het niveau van voor de vluchtelingen crisis in 2015. De overvolle kampen zijn sinds 2021 verlaten, de vluchtelingen zijn weg. De roep om solidariteit en recht die in jaren ervoor steeds luider klonk, werd gehoord. Europese 'kopgroeiplanden' ontvingen extra vluchtelingen en beloofden dit later opnieuw te doen. Griekenland ordende de registratieprocedure. Turkije deed waar het al jaren voor betaald kreeg: het regelde goede (permanente of tijdelijke) opvang voor vluchtelingen.

>> 'Je móet cynisch zijn' <<

Israël en de Palestijnse Autoriteit sloten eind 2024 een akkoord over de naam van de in 2023 uitgeroepen Palestijnse staat: Staat Palestina. Eerder al waren zaken als het handelsverkeer en de vrije toegang van burgers geregeld. Aan de uitroeping in 2023 gingen twee jaren vooraf waarin aan beide kanten oude leiders vertrokken en jonge, verzoeningsgerichte leiders aantraden.

Een droom. Die wordt vast geen werkelijkheid. Ik schrijf 'm wel op. Omdat ik begin 2019 te veel berichten over het internationale gebeuren las die mij boos en verdrietig maakten. De Europese ambtenaar die over de situatie op Lesbos zegt: 'Vluchtelingen zijn geen prioriteit voor ons. Je móet cynisch zijn.' Het bericht over het overlijden van mijn favoriete schrijver Amos Oz. Hij kende de duistere kanten van de menselijke psyche. Toch ijverde hij voor verzoening en voor de tweestatenoplossing. Wat had ik hem de realisering van dit droombeeld uit 2025 gegund.

Is dromen niks waard? Misschien. Toch zou ik het, naast werken, in 2019 gewoon doen. Droom je droom over Nederland, over nauw verwante kerken, over de groei en bloei van jouw stad, over...

Leendert de Jong, hoofdredacteur *OnderWeg*

In de genoemde vertalingen luidt Spreuken 25:18 als volgt:

'Zoals een strijdhamer, een zwaard en een scherpe pijl, zo is iemand die tegen zijn naaste een vals getuigenis aflegt.' (HSV)

'Wie een vals getuigenis tegen een ander aflegt, is als een bijl, een zwaard, een scherpe pijl.' (NBV)

'Het is slecht om iemand vals te beschuldigen. Dat is even erg als wanneer je hem aanvalt met wapens.' (BGT)

In de eerste plaats valt op dat de volgorde van de dichtregels in de NBV en de BGT anders is dan in de HSV. De HSV volgt het Hebreeuws op de voet en geeft de twee dichtregels in dezelfde volgorde weer als de brontekst. De NBV en de BGT kiezen voor een volgorde die past bij de doeltaal. In het Nederlands klinkt deze spreuk natuurlijker als je eerst een beschrijving geeft van de persoon over wie de spreuk gaat en daarna vertelt waarmee zo iemand kan worden vergeleken.

Het tweede wat in het oog springt, is dat de HSV 'strijdhamer' gebruikt, terwijl de NBV 'bijl' heeft en de BGT voor 'wapens' kiest. Het woord dat in de brontekst wordt gebruikt, komt maar één keer voor in het Oude Testament. In Jeremia 51:20 vinden we echter een verwant begrip, dat in de HSV en NBV met 'strijdhamer' en in de BGT met 'hamer' is weergegeven. Om te laten zien dat de twee Hebreeuwse woorden aan elkaar verwant zijn, hebben de HSV-vertalers beide begrippen met hetzelfde Nederlandse woord vertaald. De NBV-vertalers hebben gekozen voor een vertaling die past in de context van het vers. Een bijl past goed bij de andere twee wapens in deze spreuk: een zwaard en een scherpe pijl. Voor alle drie de wapens geldt dat ze scherp zijn.

Omdat de vergelijking tussen een scherp wapen en een valse getuige voor sommige lezers lastig te begrijpen is, geven de BGT-vertalers de betekenis van dit beeld weer en niet het beeld zelf. De BGT vertelt niet precies welke wapens er in de brontekst worden genoemd, maar beschrijft wat iemand met zulke wapens kan doen.

Het derde wat de aandacht trekt, is dat de HSV 'zijn naaste' gebruikt, terwijl de NBV 'een ander' heeft en de BGT 'iemand'. Het woord dat in de brontekst gebruikt wordt, heeft verschillende betekenissen. Het kan verwijzen naar iemand die dicht bij je staat (een vriend, een metgezel), maar kan ook betrekking hebben op je medemens in het algemeen (je naaste, een ander). Hetzelfde woord komt ook voor in

het voorafgaande vers 17. De HSV gebruikt daar ook 'naaste', terwijl de NBV en de BGT kiezen voor 'vriend'. Door de herhaling van het woord 'naaste' maakt de HSV duidelijk dat de twee opeenvolgende spreuken op een bepaalde manier met elkaar verbonden zijn, hoewel ze over verschillende onderwerpen gaan. In de NBV en de BGT is dit verband niet zichtbaar, omdat de vertalers het verouderde begrip 'naaste' niet geschikt vonden om hier te gebruiken. Daarnaast hebben ze bij beide spreuken gekeken welke betekenis het beste paste in de context van het vers. Op basis daarvan hebben ze in vers 17 voor de specifieke betekenis van een vriend gekozen en in vers 18 voor de algemene betekenis van een ander/iemand.

>> *Spreuken is geen makkelijk boek om te vertalen* <<

Tevergeefs

Elke Bijbelvertaling heeft haar sterke en haar zwakke kanten. De kracht van de HSV is dat veel verbanden uit de brontekst zichtbaar zijn in de vertaling, omdat de vertalers dicht bij het Grieks en het Hebreeuws zijn gebleven. De zwakte is dat de HSV lastig leesbaar is, omdat het Nederlands vaak niet natuurlijk klinkt en er veel verouderde begrippen in staan. Verouderde woorden als 'naaste' en 'vrenzen' komen in de NBV wel voor, maar de vertalers zijn terughoudend geweest in het gebruik ervan. In de BGT komen deze begrippen helemaal niet voor, omdat het geen algemeen bekende woorden zijn. De kracht van de NBV is dat deze vertaling gesteld is in hedendaags natuurlijk Nederlands. De NBV-vertalers hebben gebruikgemaakt van alle mogelijkheden van het Nederlands om de verschillende ken-

merken van de brontekst weer te geven. Dat zorgt ervoor dat ook een poëtische tekst als Spreuken 25:18 natuurlijk klinkt. De zwakte is dat je in de NBV soms tevergeefs zoekt naar de vertaling van een bepaald Grieks of Hebreeuws woord. Ook bepaalde verbanden uit de brontekst zijn in deze vertaling minder goed zichtbaar dan in de HSV.

De kracht van de BGT is dat deze vertaling geschikt is voor een breed publiek. Omdat de vertalers geen ingewikkelde woorden of beelden hebben gebruikt, kan iedereen deze weergave van de brontekst lezen en begrijpen. De zwakte is dat niet alle kenmerken van de brontekst in deze vertaling weergegeven kunnen worden. Omdat de BGT-vertalers niet alle mogelijkheden van het Nederlands konden benutten, is de ruimte voor beeldspraak en dichtelijk taalgebruik in de BGT kleiner dan in de HSV en de NBV. In de BGT zijn bovendien bepaalde verbanden uit de brontekst minder goed zichtbaar dan in de HSV of de NBV. Dat blijkt bijvoorbeeld als je de verschillende vertalingen van Spreuken 25:18 en Exodus 20:16 naast elkaar legt.

Soepel

Welke Bijbelvertaling je persoonlijk kiest, hangt nauw samen met het doel dat je voor ogen hebt. Als je gewend bent in de Bijbel te lezen en precies wilt weten wat de brontekst zegt, kun je het beste de HSV of een andere letterlijke vertaling gebruiken. Als je een gedeelte uit de Bijbel wilt lezen in een vertaling die soepel loopt en goed voorleesbaar is, dan is de NBV of een andere eigentijdse vertaling het meest geschikt. Als je niet gewend bent om in de Bijbel te lezen of graag een vertaling wilt gebruiken die leesbaar en duidelijk is, kun je het beste kiezen voor de BGT of een andere vertaling in eenvoudig Nederlands.

Reinoud Oosting werkt als oudtestamenticus bij het Nederlands Bijbelgenootschap en is lid van de NGK Oegstgeest.

Mijn Bijbelvertaling

Leen Mak (68), lid van de CGK in Huizen:

'Onze huisbijbel is de Herziene Statenvertaling (HSV), die lezen we ook in de gemeente. De taal is redelijk hedendaags Nederlands en de vertaling is gemaakt vanuit een gereformeerde visie op de Bijbel, met veel respect voor de grondtekst. Dat spreekt mij aan. Daarnaast lees ik regelmatig de Bijbel in Gewone Taal (BGT), omdat die mij helpt om met een verse blik naar vertrouwde teksten te kijken.

Voor het lezen van de Bijbel vind ik het belangrijk dat eenzijdige keuzes vermeden wordt. God laat zich kennen door de Bijbel, maar zijn benadering is daarbij zo anders dan wij zouden kiezen. De ene tekst bemoedigt, de andere slaat je om de oren. Ik vind het belangrijk dat al die aspecten op zijn tijd aan de orde komen en hun weg vinden in mijn leven.'

Mijn Bijbelvertaling

Maaike Harmsen (43), lid van de Morgensterkerk in Den Haag (GKv):

'Ik gebruik een Engelstalige Bijbelvertaling, de New International Version. Ik heb mijn eerste Engelstalige Bijbel gekregen toen ik als kind in Engeland woonde en in de baptistengemeente daar gebruikten ze deze vertaling. Ik vind het een mooie, heldere vertaling, die dicht bij de grondtekst blijft. Engels is in mijn dagelijkse leven mijn tweede taal en daarom voor mij makkelijk te begrijpen. Als ik de Bijbel in het Engels lees, spreken de woorden mij sneller aan. Ik stel minder snel vragen en laat de tekst eerst op mij inwerken.'

Nog 1,5 miljard mensen hebben geen Bijbel in hun eigen taal, volgens cijfers van Wycliffe Bijbelvertalers. Wereldwijd zetten gedreven Bijbelvertalers zich in om zelfs voor de kleinste taalgroepen de Bijbel te vertalen. Naast een missionair effect heeft dit werk ook invloed op de geletterdheid en het zelfbewustzijn van een volk, blijkt uit gesprekken met twee Bijbelwerkers van Wycliffe en het Nederlands Bijbelgenootschap.

tekst **Esther de Hek**

‘Ons vertaalproject is een bron van grote trots voor Kabwa-mensen’

Michiel en Hanneke Louter (beiden 33 jaar) werken sinds 2014 voor Wycliffe Bijbelvertalers in Tanzania. Michiel is vertaaladviseur voor de Kabwa-taal, die door zo’n vijftienduizend mensen gesproken wordt. Ze werken vanuit Musoma, een stad van ongeveer honderdduizend inwoners aan de oostkant van het Victoriameer.

‘Kabwa is één van de kleinere taalgroepen in een regio die in totaal zo’n vijftien talen telt’, vertelt Michiel. ‘Veel Kabwa-mensen zijn christen; ik vermoed dat het om de helft van de mensen gaat. De grootste kerkgenootschappen binnen de Kabwa-gemeenschap zijn de Rooms-Katholieke Kerk, de Anglicaanse Kerk en de Africa Inland Church. Maar een Bijbel in het Kabwa is er niet. In de kerk wordt de Bijbel in de nationale taal, het Swahili, gelezen, een taal die de meeste mensen wel spreken. De Bijbel is dus bereikbaar voor hen, zou je kunnen zeggen.’

Toch werkt Michiel al een paar jaar samen met een vertaalteam aan het vertalen van de Bijbel in een taal die door slechts vijftienduizend mensen gesproken wordt. Waarom? Michiel illustreert het met een gebeurtenis die hij en zijn vrouw even geleden meemaakten.

‘Op een zondag gingen we naar de kerk in Bhukabwa, één van de dorpen waar men Kabwa spreekt. We gingen na de dienst mee naar het huis van de dominee. Er liepen voortdurend mensen in en uit. We hadden een paar Bijbelboeken meegenomen die inmiddels in het Kabwa vertaald zijn – van het Oude Testament zijn dat Genesis, Ruth en Jona. Al snel zaten onze gastheer en de andere mensen met hun neus in de boeken. Spontaan, terwijl we nog op het eten wachtten, ontstond er een discussie over Genesis 2:9, over wat het betekent dat de Bijbel zegt dat de bomen mooi waren om te zien.’

Zo’n spontaan gesprek is volgens Michiel typerend voor wat er gebeurt als mensen met Bijbelboeken in hun eigen taal in aanraking komen. ‘Levendige gesprekken en discussies komen op gang over wat woorden of zinnen betekenen.’

>> ‘Spontaan ontstond er een discussie over Genesis 2:9’ <<

Hoe reageren de mensen op die eerste ervaring?

'Ze zijn verbaasd en enthousiast als ze ervaren dat de Bijbel in hun moedertaal spreekt. Ik zie mensen letterlijk heel blij worden als ze over het vertaalwerk horen en voor het eerst een Bijbeltekst in het Kabwa horen. Ik denk dat het werk de Kabwa-mensen helpt om te beseffen dat hun taal het waard is. Het is geen mindere taal ten opzichte van het Swahili en het Engels, iets wat er onbewust bij de mensen inzit.'

Julie drijfveer om dit werk in Tanzania te doen is het geloof dat de Bijbel een levensveranderende boodschap bevat die je alle Kabwa-mensen gunt. Maar heeft het vertaalwerk nog meer impact?

'Jazeker, we zien dat dit project een bron van grote trots is voor Kabwa-mensen, omdat het hun laat zien dat Kabwa een volwaardige en echte taal is. Naast de Bijbelvertaling wordt er bovendien gewerkt aan een woordenboek. Voor Kabwa-mensen is dat een bewijs dat hun taal helemaal meetelt.'

Naast een aantal oudtestamentische boeken is op dit moment ongeveer driekwart van het Nieuwe Testament in het Kabwa vertaald. De verwachting is dat in 2020 het gehele Nieuwe Testament gereed is. De vertaalde Bijbelboeken zijn in afzonderlijke boekjes te krijgen en zijn gewild onder de Kabwa-mensen. 'Dat heeft onder meer te maken met die trots waar we het net over hadden', zegt Michiel. 'Een poosje geleden vroeg de jongen die bij het tankstation onze tank vulde hoelang we al in Tanzania woonden en hoe en waar we Swahili geleerd

Michiel en Hanneke Louter: 'We zien mensen letterlijk heel blij worden als ze voor het eerst een Bijbeltekst in het Kabwa horen.'

hadden. Zo kwamen we aan de praat over lokale talen en alle teams op ons kantoor die hard werken om de Bijbel in hun taal te vertalen. De jongen was direct enthousiast. "Laat me die boekjes eens zien", zei hij. Al snel kwamen ook de bedienden van de andere pompen eraan. Uiteindelijk was ik aan het jongleren om van alle verschillende talen boekjes tevoorschijn te halen en alle vragen te beantwoorden. Elke vraag leek er wel voor te zorgen dat er weer iemand kwam die wilde zien of er iets in zijn taal te krijgen was.'

Michiel en Hanneke Louter schrijven over hun werk voor Wycliffe op hun weblog: www.louterlive.nl.

'Mensen vertellen mij dat hun taal deel is van henzelf'

Joyce van de Veen is hoofd buitenlandwerk bij het Nederlands Bijbelgenootschap (NBG). Ze werkt samen met verschillende Bijbelgenootschappen in Afrika, Azië, het Midden-Oosten en Oost-Europa en adviseert bij projecten voor het vertalen en verspreiden van de Bijbel. Regelmatig bezoekt ze buitenlandse Bijbelgenootschappen om te evalueren wat goed gaat en wat beter kan.

In november 2018 was Joyce in Angola, waar het Nieuwe Testament in het Kikongo werd gepresenteerd. Het land telt ruim twee miljoen Kikongo-sprekers. Van hen is naar schatting 80 procent christelijk. Tot afgelopen november hadden zij alleen een Bijbelvertaling uit 1923 en een Portugese Bijbel. 'Deze mensen wonen vooral in het noorden van Angola', vertelt Joyce. 'Het zijn veelal landbouwers met een klein stukje grond waarop ze majok, mango's, yam,

>>

Angolezen stonden afgelopen november lang in de rij om het Nieuwe Testament in hun eigen taal te bemachtigen.' (beeld NBG)

champignons en ananas verbouwen. Soms hebben ze een koe, een schaap of enkele kippen. Anderen leven van bijvoorbeeld de verkoop van sanitaire producten zoals zeep en shampoo.'

Op internet zag ik een filmpje van de opening van een boekwinkel in Uize, een provinciestadje op 350 kilometer van de hoofdstad, waar ook de nieuwe Kikongo-vertaling te krijgen was. Je zag Angolezen uitbundig zingen en dansen met de Bijbel in de hand, zo blij waren ze. Wat zegt dit volgens jou?

'Ja, dat was mooi om te zien. Voor ons is het niets bijzonders om een Bijbel in onze eigen taal te hebben; we hebben zelfs een ruime keuze aan vertalingen. Voor deze mensen is dat echter niet gewoon. Na afloop stonden ze lange tijd in de rij om een exemplaar te kopen. Een Bijbel in de eigen taal geeft een volk erkenning en bestaansrecht. Het is een eer en vreugde voor een volk als er een vertaalproject wordt gestart. Vaak vragen ze aan de vertalers wanneer de hele Bijbel nu eens gereed is. Regelmatig merk ik dat veel talen wel gesproken worden en dus levend zijn, maar dat er niets op schrift staat. Vaak is de Bijbel, of delen ervan, het eerste wat in een taal verschijnt. Dat doet veel met mensen. Ze vertellen me dat de taal hoort bij hun cultuur en identiteit. Het is deel van

henzelf en wie ze mogen zijn. Ook hoor ik vaak dat kerken het belangrijk vinden dat de diensten in lokale talen plaatsvinden – sommige diensten zijn tweetalig.'

Analfabeet

Bijbelvertaalwerk biedt de bevolking ook werkgelegenheid, zegt Joyce. 'In onze vertaalteams werken we met vertalers uit de eigen bevolking. Er wordt ook gewerkt met zogeheten "reviewers", dit zijn mensen uit de gemeenschap die meelesen en feedback geven. Zij ontvangen hiervoor een vrijwilligersvergoeding.

Naast het vertalen van de Bijbel zie ik ook vaak dat alfabetiseringwerk wordt opgezet. Soms kunnen mensen wel lezen en schrijven in de landstaal, bijvoorbeeld Engels of Portugees, maar nog niet in hun eigen taal. Ook zijn veel mensen volledig analfabeet, vrouwen vaker dan mannen. Door de cursussen die het Bijbelgenootschap in samenwerking met de kerken verzorgt, leren mensen lezen en schrijven in de taal van hun hart. Ze vinden het heel fijn dat ze niet iemand anders, bijvoorbeeld hun kind, hoeven te vragen om uit de Bijbel te lezen, maar dat ze dat zelf kunnen doen. Ook in kerkdiensten of bij Bijbelstudiegroepen kunnen mensen die kunnen lezen hun aandeel hebben.'

Esther de Hek is hoofdredacteur van *OnderWeg*.

Regiegroep tekent contouren herenigde kerk

Het eerste document over hoe de fusiekerk van de GKv en de NGK eruit zou kunnen zien, is er. Het komt van de Regiegroep Hereniging NGK-GKv, die sinds eind 2017 het proces van eenwording van beide kerken begeleidt. Het document kreeg de naam *Verlangen naar een nieuwe kerk* en is opgesteld op basis van gesprekken binnen de Regiegroep en met ambtsdragers en leden van gemeenten uit beide kerkgenootschappen.

Het document leest als een missionstatement, dat ingaat op vragen als: wie zijn wij, waar staan we voor en wat willen we? In termen van de Regiegroep: het document schetst 'de geestelijke contouren van de kerk waarnaar we verlangen'. De Regiegroep hoopt hiermee ook mensen die weinig met een kerkverband of de hereniging hebben 'te kunnen meemen in de beweging naar hereniging'.

De contouren van de 'ideale kerk' worden in zes kernpunten samengevat: Jezus Christus staat centraal, Gods Woord ligt in het midden; de kerk is 'veelkleurig en toch één in genade'; de kerk heeft ruimte voor iedereen; de kerk is begaan met de wereld; de kerk voelt zich verbonden met de kerk van gisteren; de kerk bestaat uit een gemeenschap van kerken die 'steun bij elkaar vinden in het volgen van Jezus'.

Verlangen naar een nieuwe kerk wordt in de komende maanden op regionale avonden besproken. Alle gemeenten binnen beide kerken krijgen het toegestuurd en kunnen hun reactie geven. Wat maakt enthousiast, wat stelt teleur, wat mis je en wat zou je willen toevoegen? Na de zomer van 2019 wil de Regiegroep het definitieve document aanbieden aan de GKv-synode en de Landelijke Vergadering van de NGK. Zie voor de complete tekst: www.onderwegnaar1kerk.nl.

Website kerkelijk personeelsbeleid actief

Sinds enkele maanden is www.kerkelijkpersoneelsbeleid.nl online. Deze website geeft informatie voor kerkelijke gemeenten, vooral in de GKv en de NGK, over scholing, verzuimbegeleiding of beroepingswerk en biedt instrumenten, formats en handreikingen voor kerkenraden, begeleidingscommissies, beroepingscommissies, predikanten en kerkelijk werkers.

Komen en gaan

Aangenomen naar de GKv Spakenburg-Zuid (Maranathakerk): J.J. Meijer (GKv Hardinxveld-Giessendam).

Verbonden aan de GKv Voorburg: kandidaat A.J. Noort (Dronten); aan de GKv Amsterdam-Centrum (Oosterparkkerk): kandidaat J.M. de Jong (Utrecht).

Gerry Bos-Kaptein (Meppe) is als eerste vrouw in de GKv beroepbaar gesteld als predikant. Ze is tot nog toe als kerkelijk werker verbonden aan de GKv Dronten-Zuid en de NGK Hoogeveen. 06-20433802, gerrybos@gmail.com.

Kernredactie

Bram Beute, Debbie den Boer, Esther de Hek (hoofdredacteur), Peter Hommes, Leendert de Jong (hoofdredacteur), Pieter Kleingeld, Erik Koning (eindredacteur), Jordi Kooiman (webredacteur), Maarten van Loon, Karel Smouter, Geranne Tamminga, Tineke Verhoeff (beeldredacteur thema).

Brede redactie

Kernredactie plus Rob van Houwelingen, Hans Schaeffer, Peter Strating, Hans Vel Tromp.

Medewerkers

Koert van Bekkum, Ad de Boer, Eline de Boo, Els van Dijk, Han Hagg, Myriam Klinker-De Klerck, Jan Kuiper, Roel Kuiper, Almatine Leene, Bas Luiten, Jan Mudde, Dicky Nieuwenhuis, Maurits Oldenhuis, Anko Oussoren, Dingeman Quant, Wim van der Schee, Paul Smit, Jeroen Sytsma, Roel Venderbos, Maarten Verkerk, Martine Versteeg, Dick Westerkamp, Jeannette Westerkamp-Stegeman.

Redactieadres

't Hazeveld 115, 3862 XA Nijkerk, redactie@onderwegonline.nl.

Lezersservice

Voor abonnementen, adreswijzigingen, opzeggingen en bezorgklachten: SPAbonneeservice, A. van Leeuwenhoekweg 34, 2408 AN Alphen aan den Rijn, 088-1102060, administratie@onderwegonline.nl.

OnderWeg in braille, grootletter en audio

OnderWeg is beschikbaar in passende leesvormen bij de Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechthorenden (CBB). Neem voor meer informatie contact op met de CBB: 0341-565499.

Abonnementsprijzen

Jaarabonnement: € 52,50 (studenten € 26,25 / Europa € 89 / buiten Europa € 119).

Halfjaarabonnement € 28,75. Digitaal abonnement: € 37,50 (studenten € 18,75).

Bij automatische incasso geldt op deze tarieven een korting van 1 euro.

Proefabonnement: drie maanden gratis.

Neem voor het afsluiten van een abonnement contact op met de lezersservice (zie hierboven) of vul uw aanvraag online in op www.onderwegonline.nl.

IBAN: NL89INGB0000404945 t.n.v. Gereformeerde Persvereniging OnderWeg.

Persvereniging

OnderWeg is een uitgave van de Gereformeerde Persvereniging OnderWeg.

Informatie: Marga van Gent-Petter (secretaris), persvereniging@onderwegonline.nl.

Bestuur Persvereniging

Bernard Bos, Marga van Gent-Petter, Aad Lootens, Roel de Ruiters, Hillie van de Streek en Tjirk van der Ziel.

Adverteren

Nico Postuma, 06-139 959 05, adverteren@onderwegonline.nl.

Zie voor de formaten, tarieven en verschijningsdata www.onderwegonline.nl/adverteren.

Vormgeving

Bredewold. Creatie, web & print. Postbus 86, 8090 AB Wezep, 038-376 33 90, fax 038-376 53 03, onderweg@bredewold.nl, www.bredewold.nl.

Technische realisatie en druk

Zalsman B.V., Steinfurtstraat 1, 8028 PP Zwolle, Postbus 1025, 8001 BA Zwolle, 038-467 00 70.

www.onderwegonline.nl

www.facebook.com/onderwegonline

www.twitter.com/onderwegonline

Het belang van het Oude Testament

Het Oude Testament lijkt steeds meer een ondergeschoven kindje te worden in christelijk Nederland. Het wordt geassocieerd met een wrede God, met geweld en wantoe-

standen. Veel liever lezen we daarom uit het Nieuwe Testament. Maar om het Nieuwe Testament goed te kunnen begrijpen, hebben wij juist het Oude Testament nodig. Jezus en de apostelen grijpen er immers voortdurend op terug – expliciet en impliciet. Wie daar geen oog voor heeft, mist veel verbanden en toespelingen en vaak ook een juiste uitleg. In zijn nieuwste boek, *De verborgen eenheid van de Bijbel* (verschenen bij Buijten en Schipperheijn), bespreekt

Pieter Lalleman een selectie van de talloze verbindingen tussen het Oude en Nieuwe Testament, om de eenheid van de Schrift en het belang van het Oude Testament te onderstrepen. Hij begint zijn boek met het behandelen van een aantal gedeelten uit het Oude Testament, gevolgd door een aantal thema's en personen die door de hele Bijbel voorkomen. Het boek eindigt met een bespreking van de meeste schrijvers van het Nieuwe Testament.

Kinderbijbel bij de Herziene Statenvertaling

Na de *Gespreksbijbel* voor kinderen van 8 tot 12 jaar verscheen het afgelopen najaar bij Royal Jongbloed ook de *Kinderbijbel bij de Herziene Statenvertaling*, speciaal voor kinderen van 4 tot 8 jaar. Deze kinderbijbel bevat 150 verhalen uit het Oude en Nieuwe Testament, waarmee hij de hele lijn van de geschiedenis van Gods volk in de Bijbel volgt. Opvallend is dat de auteurs zich niet alleen beperken tot de bekende Bijbelverhalen, maar dat ook minder bekende Bijbelverhalen aan bod komen, zoals de verhalen van de 7-jarige

koning Joas, van Jeremia en van de ballingschap. Bij elk verhaal staat een Bijbeltekst uit de Herziene Statenvertaling, om samen te lezen en eventueel aan te leren. Daarnaast zijn er vragen om over door te praten en worden er regelmatig kernwoorden uit de Bijbel uitgelegd, zoals genade of vertrouwen. De auteurs hebben geprobeerd om met de verhalen zo dicht mogelijk bij de Bijbeltekst te blijven en tegelijk aan te sluiten bij de belevingswereld van het jonge kind. Zie voor een eerste indruk van de kinderbijbel: www.royal-jongbloed.nl/hsv-kinderbijbel.

Beestenboel

Een huisdier? Heb ik niet. Ik ben vóór vrijheid en dus tegen beestjes in kooitjes en kommetjes. En aangezien het meer regel dan uitzondering is dat ik twaalf uur per dag van huis ben, is een hond ook geen optie. Ik zie heus wel dat voor sommige mensen een hond van toegevoegde waarde is, een dier dat hen zonder woorden aanvoelt, maar er is ook iets merkwaardigs gaande in de relatie tussen mens en dier. Het lijkt erop dat we iets essentieels zijn kwijtgeraakt en dat dieren die leemte moeten opvullen.

Hyperactieve of juist angstige mensen (kinderen) kunnen een workshop koeknuffelen volgen, want met zo'n beest kun je heerlijk koemuniceren. Voor een teamtraining kun je bij varkens terecht, waarbij teamleiders met een groot ego wel het risico lopen ontmaskerd te worden (want daar houden varkens niet van). Steeds meer Amerikaanse luchthavens hebben therapiedieren, die je kunt aaien om je luxezorgen te vergeten.

>> Voor een teamtraining kun je bij varkens terecht <<

Sommige bedrijven kiezen voor een kantoorhond (zo'n hond brengt gezelligheid en houdt het personeel in beweging) en een Amsterdamse universiteit heeft een puppykamer ingericht, waar studenten een kwartiertje hun tentamenstress kwijt kunnen. En een coach biedt de mogelijkheid om een therapiehond in te zetten bij de begeleiding van jong en oud.

Wat is er aan de hand? Zou het ermee te maken kunnen hebben dat mensen steeds minder innerlijke rust en vrede kennen en vanuit die onmacht hun tijdelijke toevlucht zoeken bij een dier? In mijn nieuwjaarstoespraak heb ik geput uit Johannes 9 voor structurele rust. Daar ontmoet ik een Jezus die ziet. Hij kent je. Je angst, je verdriet, je hoop, je verlangen. Hij wil niets liever dan je bij elke stap beschermen. Ik vergeet jou nooit, zegt God. Ik heb je in mijn handpalm gegrift. Mijn gedachten aan jou zijn talrijker dan de zandkorrels aan de zee.

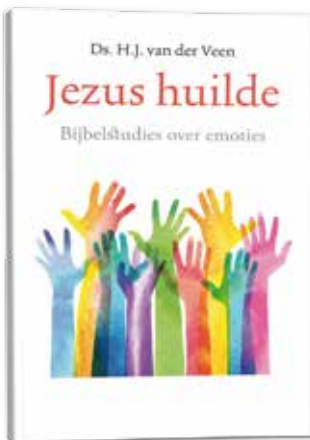
Zei het vinkje tot de mus: Ik zou graag eens willen weten waarom mensen toch zo druk zijn en hun zorgen nooit vergeeten! Zei het musje tot de vink: Het komt vast doordat zij geen hemelse Vader hebben die voor hen zorgt zoals voor jou en mij.

Els van Dijk is directeur van de Evangelische Hogeschool.

Bijbelstudies over emoties

Omgaan met emoties – hoe doe je dat nu precies? En wat kunnen we daarin van Jezus leren? Prekenseriest over het emotionele leven van Jezus zijn er maar weinig, net als literatuur over dit thema. Tegelijkertijd lezen we in de Bijbel dat Jezus een rijk gevoelsleven kende: Hij is bewogen, verheugt zich, huilt, is boos, verlangt, heeft lief en is bedroefd. Ds. H.J. van der Veen verdiepte zich hierin, preekte erover en gaf de preken uiteindelijk weer in het recent verschenen Bijbelstudieboek *Jezus huilde*.

In deze Bijbelstudies vraagt Van der Veen zich af hoe onze emoties gevormd en verdiept kunnen worden in de ontmoeting met Jezus. Actuele thema's als geloof en gevoel en het werk van de heilige Geest komen daarbij aan de orde. Doel van het boek is om de lezer te helpen een beter zicht te krijgen op de plek die emoties hebben in het (geloofs)leven. Het boek (verschenen bij Boekencentrum) bevat gespreksvragen voor kringen.

Voorbereiding op de kinderdoop

De doop van een kind is altijd een bijzondere gebeurtenis voor de ouders. Maar wat symboliseert de doop nu precies en welke belofte doe je als ouders? Om ouders te helpen om de echte waarde van dit moment te ontdekken, verschijnt deze maand bij Boekencentrum *Door het water heen*.

Voorbereiding op de doop van Bernard en Eline van Vreeswijk. In dit boek wordt in zeven hoofdstukken uitgelegd waarom we onze kinderen dopen, wat de doop betekent en hoe ouders invulling kunnen geven aan de belofte die zij bij de doop van hun kind doen. Het boek vormt daarmee een goede voorbereiding op de doopdienst en is een waardevol geschenk aan doopouders.

>> *Eyeopener*

*Want uit Hem en door Hem
en tot Hem zijn alle dingen.
(Romeinen 11:36 NBG-1951)*

Alles is uit God

Hoe schiep God de wereld? Door te spreken alleen. Waaruit? Uit niets. Stel deze vragen aan willekeurige gemeenteleden, oud of jong, en je krijgt deze antwoorden. Hele generaties catechisanten hebben met zondag 9 beleden dat de eeuwige Vader hemel en aarde uit niets heeft geschapen en nog steeds in stand houdt. 'Uit niets', het lijkt zonneklaar. Totdat je in Romeinen 11 leest: 'uit Hem'.

tekst **Bas Luiten**

De vertaling van deze tekst in de NBV is wat uitgebreider, maar letterlijk staat er kort en krachtig: 'Want uit Hem en door Hem en tot Hem zijn alle dingen.' Wat een verschil. 'Uit niets' klinkt onpersoonlijk, leeg, zonder inhoud. 'Uit Hem' ziet op een diepe, onuitputtelijke bron van persoonlijke goedheid, wijsheid, liefde, kracht, kleur en variatie. Ineens bekijk je de wereld met andere ogen. Dat de wereld *door* God geschapen is, wisten we wel, al blijft ook dat een niet te bevatten wonder. Maar dat de wereld *uit* God voortkomt, hoe is dat mogelijk? Hoe rijk is God dan in zichzelf! Hoe diep is alles dan met Hem verbonden! Daar raak je niet over uitgedacht.

Bron

Het is allereerst belangrijk dat we alle mensen zó zien en waarderen, in hun hoge afkomst, uit God. Alle mensen, ook al zijn ze nog zo van hun oorsprong vervreemd en hun waardigheid kwijt. Ze zijn uit God en hebben iets van God, allemaal. Het is essentieel om dat in hen te ontdekken en zo mogelijk te benoemen. Er zijn zo veel mensen die zich inzetten voor de samenleving, die aandacht geven aan de eenzamen of hulp bieden over de grenzen. Ze kunnen dat doen vanuit allerlei motieven. Toch is al het goede uit God. Hij is de bron van alle oprechte liefde, of mensen dat nu zelf beseffen of niet. Als christenen leren wij dat zien en waarderen, want een andere bron van liefde is er niet. God is de bron van alle goedheid en trouw, in wie je die ook aantreft. En ga zo maar door. Je ziet veel van God terug waar mensen zich inzetten voor hun naaste en voor een leven in verbondenheid. Er is dus alle reden om die mensen positief tegemoet te treden en te waarderen om wat ze doen. Ook al

bedoelen ze het niet christelijk, het is uit God en dát mogen wij hun vertellen.

Diep verbonden

Vanuit de innerlijke verbondenheid tussen God en zijn schepping gaan we meer begrijpen van Gods diepe liefde voor de wereld en voor alle mensen. Het is de liefde van een vader voor zijn verloren zoon en de liefde van een moeder voor haar kind. Gods diepe verlangen is dat niemand verloren gaat, maar dat alle mensen tot bekering komen, tot erkenning van de waarheid. Als je dat beseft en kijkt naar de mensen om je heen, dan kun je niet zwijgen.

>> Mensen zijn uit God en hebben iets van God, allemaal <<

Vanuit die diepe verbondenheid tussen God en zijn schepping kunnen we ook meer begrijpen van de brandende toorn diep in God over het ontkennen van zijn liefde en voorzienigheid, over alle egoïsme en materialisme en alle kwaad dat mensen op zijn aarde aanrichten. Die toorn van God is nu al merkbaar, zij verstoort alle hoogmoedige plannen en laat niet toe dat onze bomen tot in de hemel groeien. Zij richt zich tegen alle mensen die Jezus afwijzen, maar niet zonder dat wij hen met liefde vertellen over Hem die de toorn voor de wereld droeg. Zeker als je ziet dat mensen zich positief inzetten en goed voor je zijn, keer je dan niet innerlijk van hen af door te zwijgen over de God van hun leven.

>>

Oneindig

Omdat de schepping uit God is, komt er voor ons geen eind aan het ontdekken van nieuwe dingen. God is de onuitputtelijke bron van creativiteit, nooit zullen we Hem doorgronden, tot in eeuwigheid zal Hij ons weten te verrassen met wat Hij van zichzelf laat zien. Zoals Hij is, zo is zijn schepping uit Hem. De geheimen van de schepping zullen wij nooit helemaal doorzien. We kunnen de schepping niet meten, niet in leeftijd en niet in omvang.

Hoe oud is de aarde? We merken dat daarbij woorden te kort schieten. Ze is geschapen in de tijd, tegelijk is ze uit de eeuwige God. Het is allebei waar en herkenbaar, maar wij kunnen dat niet op één noemer krijgen.

Hoe groot is de schepping? Duizelingwekkend groot! Bovendien breiden de sterrenstelsels zich nog steeds uit. Er is geen meten aan.

Alles wat we zien, is doortrokken van Gods oneindigheid en eeuwigheid. De sterren kunnen we niet tellen, net zo min als de waterdruppels in de oceaan en de cellen in ons lichaam. Dit hoeft ons niet te frustreren, maar laat ons wel beseffen hoezeer alles uit God is.

Om over na te denken of door te praten

- Omdat heel de wereld uit God is, is liefde haar grondpatroon, want God is liefde. Hoe herkenbaar is dat nog? Vraag je af wat je uit liefde doet, bewust en/of onbewust.
- Wat zien anderen in jou van God? Of vraag elkaar daar naar.
- Leven uit God betekent dat je leert kijken met de ogen van God en gaat delen in zijn verlangen en vreugde. Dat kan dichterbij zijn dan je denkt, maar misschien moet er een knop in je om.
- Wat herken je van God in mensen om je heen, op het werk en in de buurt? Hoe ga je dat tegen hen zeggen?
- Wat herken je van God in andere godsdiensten? Elke godsdienst heeft wel iets uit Hem, hoe ervaar je dat?
- Als je steeds meer ziet wat uit God is, zijn wijsheid, zijn goedheid én zijn toorn, wat gebeurt er dan in je leven met God?
- Soms lijken we meer gefixeerd op het ontvangen van vergeving van onze zonden dan op onze nieuwe geboorte. Herken je dat? Hoe is dat bij jou?
- Hoe sta je als gemeente bekend in de omgeving? Breng je samen iets over uit God? Wordt dat ook zo ervaren?

Opnieuw

De schepping is volstrekt goed geweest, omdat ze tevoorschijn kwam uit God. Ze was niet volmaakt in de zin van 'af', maar van 'net zo goed als God'. Ook de mens, zelf geen god, was net zo goed als God. Dit werpt een helder licht op de realiteit en de ernst van de zondeval. Onrecht, geweld, ziekte en dood horen er volstrekt niet bij. Wij leren die dingen te benoemen als indringers, ook in onszelf, door onze schuld. Wij voelen tot op het bot hoezeer ze er niet bij horen, en we vertrouwen op God dat Hij ze zal wegdoen, om Christus' wil.

>> Nieuw leven is een terugvinden van het 'uit God' in heel ons bestaan <<

Daardoor leren we de noodzaak verstaan van onze nieuwe geboorte. Ook die kan alleen uit God zijn. Hij geeft het ons door zijn Geest. Niemand geeft zichzelf het leven, ook het nieuwe leven niet. Christus benadrukt die nieuwe geboorte als de enige manier om behouden te worden, door opnieuw uit God te zijn. Hij schenkt het ons, waarvan akte in de doop: opnieuw leven uit God en één zijn met Hem in zijn goedheid, zijn vreugde en verlangen, zijn gerechtigheid en waarheid. Nieuw leven strekt veel verder dan de vergeving van onze zonden. Het is een terugvinden van het 'uit God' in heel ons bestaan. Dat is lastig en nog lang niet af, maar toch al vol bemoediging en diepe vreugde.

Chaos

Ten slotte: slaat de catechismus de plank dan mis? De omschrijving 'uit niets geschapen' kan ons immers zo maar op het verkeerde been zetten. Het geheim is dat de catechismus iets anders aan de orde stelt. Hier bestrijdt de catechismus dat God geschapen zou hebben uit reeds aanwezige chaos, of dat God en zijn schepping zouden samenvallen (zoals het pantheïsme leert). Als zodanig is het 'uit niets geschapen' als belijdenis al heel oud, uit de vroege jaren van de kerk. Calvijn nam het over in zijn *Institutie*, in een bijzin, zonder enige toelichting, zó vanzelfsprekend werd dit beleden. Op die manier kwam het ook in de Nederlandse Geloofsbelijdenis terecht, in artikel 12. Voor het goede verstaan moeten we letterlijk lezen wat er staat: God schiep niet uit iets. Voorafgaand aan de schepping was er niets. Er was wel iemand. Uit Hem kwam alles voort.

Bas Luiten is predikant van GkV Amersfoort-De Horsten.

Geef samen *het verhaal van* Hoop door

Najaarsspecial *Hoop* nabestellen?
Dat kan via administratie@onderwegonline.nl

Onder
Weg INSPIRATIE
VOOR
REISGENOTEN

Alice Langbroek-Knoeff wordt alsnog predikant

'Dit voelt toch als genezing'

Alice Langbroek-Knoeff deed 25 jaar het werk van een predikant. Eind vorig jaar werd ze door de Nederlands-gereformeerde Tabernakelkerk in Apeldoorn alsnog beroepen en bevestigd als predikant met een bijzondere opdracht: het zendingswerk in Indonesië. 'Op de preekstoel dacht ik: dit is mijn van God gegeven plek, hier hoor ik.'

tekst **Wilfred Hermans** beeld **Hans van Sloten**

'In Indonesië vragen ze niet of je thee of koffie wilt, met of zonder suiker. Je krijgt gewoon wat voorgeschoteld, of je het nou lekker vindt of niet', zegt Alice (50) terwijl ze thee inschenkt. Ze is tijdelijk terug van haar zendingswerk in Indonesië, waar haar man Evert als computerconsultant werkt. 'Als ik daar ben, hemel ik Nederland op, en ben ik hier, dan doe ik het andersom. Het mooie van Indonesië? De mensen, het rustiger levenstempo, het eten; op elke hoek van de straat kun je iets heerlijks kopen.' Alice rondde in 1995 haar theologiestudie in Apeldoorn af. Daarna werkte ze in diverse NGK's, als pastoraal werker of als ouderling met een bijzondere opdracht. Ook preekte ze op uitnodiging, al mocht dat destijds officieel nog niet. 'Ik vond dat heel eng. Dacht: als ik op zondag preek, staat er maandagochtend een

journalist van het *Nederlands Dagblad* op de stoep. Een vrouw op de preekstoel was toen nog heel zeldzaam. Uiteindelijk duurde het drie jaar voordat er een journalist belde. Tijdens mijn studie vond iedereen mijn preken verschrikkelijk, zelfs Evert, mijn geliefde echtgenoot. Ze waren saai, theoretisch, hoewel een jaargenoot zei dat mijn preken niet erger waren dan die van de anderen. Ik besloot het nog eens te proberen bij de Theologische Studiebegeleiding (TSB). Uiteraard was er commentaar, maar niemand zei: "Dit moet je ab-so-luut niet doen." Toen ik daarna weer op de preekstoel stond, wist ik: dit is mijn van God gegeven plek, hier hoor ik.'

Talenknobbel

Een jaar of tien werkte ze op deze manier op en naast de kansel in diverse NGK's.

Ze leed er niet echt onder dat ze het werk niet als predikant kon doen. 'De zegen heb ik altijd gewoon gegeven', lacht ze. In 2000 ging ze voor een maand naar Bangui, in de Centraal Afrikaanse Republiek, waar ze het vak Oude Testament doceerde aan een theologische hogeschool. 'Ik vond het superzwaar,

Alice Langbroek-Knoeff (50) is theoloog en is samen met haar man Evert uitgezonden als zendingswerkers via OMF-International naar Indonesië. Ze werkt samen met de lokale kerken aan evangelieverkondiging. OMF is een internationale en interkerkelijke zendingsorganisatie die zich richt op Oost-Azië. Zie omf.org/nederland.

>> *‘Tijdens mijn studie vond iedereen mijn preken verschrikkelijk’* <<

maar toch wist ik: dit is wat ik wil gaan doen.’ Daarna, in 2005, zond zendingsorganisatie OMF het echtpaar uit naar Indonesië. Na een jaar taalstudie werd ze docent aan een theologische universiteit en moest ze direct lesgeven in de lokale taal. ‘De Heer heeft mij een talenknobbel gegeven, dat scheelt. En de grammatica is simpel, dus het lukte me wel. Niettemin moeten het heel geduldige studenten zijn geweest.’

Het curriculum lijkt op dat van Nederland. Helaas, want het is dus niet contextueel. ‘Studenten in Indonesië leren over dogmatische problemen uit de Europese kerkgeschiedenis. Vervolgens werken ze in een dorpje waar ze de enige zijn die de lagere school heeft afgemaakt. De problemen die daar wél spelen, zitten weer niet in het curriculum, zoals problemen rond vooroudergeesten en vloekingen – de geestelijke wereld speelt hier een grote rol. Nog zoiets: studenten moesten een christelijk boekje over het huwelijk lezen waarin stond: een goede echtgenoot maakt de oprijlaan sneeuwvrij als zijn vrouw ‘s ochtends de kinderen naar school moet brengen. Sneeuwvrij...’

Stomme stad

Van de 250 miljoen inwoners van Indonesië zijn er 25 miljoen christen. Iedereen wordt geacht een godsdienst aan te hangen. Met name in de tijd van de communistische opstand werd dat belangrijk, toen kozen hele groepen mensen welke godsdienst ze zouden volgen. Voor sommige culturen is het eten van varkens-

Alice Langbroek-Knoeff: ‘Er waren periodes dat het vooral gehoorzaamheid aan de roeping was, en niet: hoera, we mogen dit doen.’

Op 30 december 2018 is Alice Langbroek-Knoeff bevestigd als predikant in de NGK tijdens een kerkdienst in de Tabernakelkerk in Apeldoorn.

vlees belangrijk en dus kozen ze voor het christendom. Begin 2019 verhuizen Alice en Evert naar Jakarta, met ruim tien miljoen inwoners. 'Door te kijken welke ramen van de flats nog wel zichtbaar zijn en welke niet, kun je zien hoe hoog de smog hangt. Het is echt een vieze, lawaaiige stad, nog veel erger dan we gewend waren. Zolang ik me goed voel, lekker slaap en geweldige stille tijd heb gehad, kan ik daar best tegen. Maar als andere dingen niet lekker lopen, denk ik: stom land, stomme stad, wat doe ik hier? En ja, er gaan vaak praktische dingen mis. Toch voel ik niet de vrijheid om dit werk los te laten.'

Als ik 'm omdraai, voelt het soms als een verplichting om daar te blijven?
'De afgelopen jaren waren best zwaar.

Er waren periodes dat het vooral gehoorzaamheid aan de roeping was, en niet: hoera, we mogen dit doen.' Na een korte stilte: 'Soms denk ik, overdreven gezegd: het is makkelijker om voor Jezus te sterven, dan om voor Hem te leven in moeilijke omstandigheden. Dag in dag uit stress, vervuiling, frustratie... Ik probeer die negatieve momenten en gedachten bij de Heer te brengen. Heer, deze mensen zijn van U.'

Hoe zou je jouw roeping formuleren?

'Dat onbereikte volken van Indonesië de Heer Jezus leren kennen. Ik geloof, om Openbaring aan te halen, dat God ernaar verlangt dat er straks voor zijn troon mensen zijn uit alle volken, natiën en talen. Primair is dit de roeping van de lokale kerk. Daarom geef ik ook les aan aanstaande dominees. Maar die kerken vinden dat eng, het is niet ongevaarlijk om in Indonesië getuige van Christus te zijn. Ik heb makkelijk praten, mij kunnen ze hoogstens het land uitzetten.'

Hoe houd je bij jezelf het vuur brandend?

'Door persoonlijke tijd met God te hebben en mensen in Nederland te vragen voor ons te bidden. Ik merk dat het vuur brandend houden op het zendingsveld makkelijker is. Nu we een half jaar in Nederland zijn, vind ik het moeilijker dan in Indonesië om over het geloof te praten met niet-christenen. Daar is godsdienst sowieso een volstrekt normaal gespreksonderwerp. Bovendien leef je daar als christen op het scherpst van de snede, het leven is religieuzer gekleurd. Als er een weg wordt aangelegd, staat er een groot bord bij met "Bid om Gods zegen". Dat kun je je hier niet voorstellen.'

Occultisme

Alice groeide op in een Nederlands-gereformeerd gezin in Kampen, net na de scheuring van 1967. 'Je mocht niet

zeggen dat onze kerk de ware kerk was, maar toch wel de meest zuivere. Thuis lag het accent op een leven zoals het een goed gereformeerd gezin betaamt: zondagsheiliging, geen poppenkleetjes haken op zondag, twee keer naar de kerk, liever geen make-up. Als ik vroeg waarom iets niet mocht, was het antwoord: zo hoort het. Niet zo bevredigend. Ik was een vroom kind. Rond mijn dertiende, ik zat op het gymnasium, ben ik een tijdje afgedwaald van het geloof. Ik raakte via een schoolwerkstuk geboeid door het occulte, las boeken over parapsychologie, spiritisme en zo. Totdat ik mijn ervaringen daarmee – meditatietechnieken, aura's zien – niet meer spannend vond, maar eng. Om hiervan los te komen moest ik bij God zijn, dat stond me helder voor ogen. Dat gebeurde tegenover de kerk, in koffiebar De Pruttelkan. De leiding daar zei, heel eenvoudig: "Je kunt nu voor God kiezen, dan bidden we dat je van dat occulte bevrijd wordt."

Hoe ben je uiteindelijk in de zending terechtgekomen?

'Toen ik 8 jaar was, mocht ik mee naar een zondagsavond. Zomaar, doorde-weeks in de kerk, tussen papa en mama in. Bij het zien van de dia's dacht ik al snel: dat wil ik later ook. Ik stelde mezelf voor met een tropenhelm, ergens onder een palmboom, zwarte kindertjes om me heen. Veel later, op mijn zeventiende, leerde ik Evert kennen. Kort nadat we verkering kregen, zei ik: "Misschien roept de Heer mij om naar het buitenland te gaan, dus als je nu zegt: geen sprake van, dan kunnen we er beter mee ophouden." Het radicale van een 18-jarige. Hij moest er even over denken en zei toen: "Als de Heer jou roept voor de zending, en Hij roept ons om samen te blijven, dan zal Hij mij ook wel roepen." En dat is gebeurd. Toch was de verleiding groot om te kiezen voor huisje, boompje, autootje, werk.

Tot ik, inmiddels dertiger, een preek hoorde waarin de dominee zei dat je je als dertiger vaak realiseert dat sommige dromen uit je jeugd nooit helemaal zijn verdwenen, en dat je daar misschien iets mee moet. Toen realiseerde ik me dat ik al sinds m'n achtste de zending in wilde en dat ik nu 25 jaar verder was; misschien is het dan toch van God.'

>> 'Ik stelde mezelf voor met een tropenhelm, ergens onder een palmboom' <<

Alice gelooft niet dat we allemaal geroepen zijn voor de frontlinie. Er moeten ook mensen hier blijven om zendingen te ondersteunen, en om de onbereikte Nederlanders te bereiken met het evangelie. 'Toen we voor het eerst uitgezonden wilden worden, zeiden veel mensen: "Waarom ga je zo ver weg? In Nederland zijn toch ook genoeg mensen die het evangelie moeten horen?" Op een gegeven moment werd mijn standaardantwoord: "Je hebt helemaal gelijk, ga je gang!" Een beetje flauw, maar ik meen het wel.'

Waarom wilde je na al die jaren alsnog predikant worden?

'Om drie redenen. De praktische kant is dat er in de kerk in Indonesië vooral naar je geluisterd wordt als je een echte dominee bent. Ten tweede hoop ik dat het de band tussen de kerk en de zending versterkt; het is toch anders om een predikant uit te zenden dan een gewoon gemeentelid. En een persoonlijke reden is: 25 jaar heb ik dingen gedaan die dominees doen en dominees opgeleid. Ik voel mij een geestelijk leider, daarom wil ik graag als zodanig erkend worden. Afgelopen zomer bezocht ik op New Wine een leiderstent, voor predikanten, kerkelijk werkers, missionair pioniers. Ik drentelde daar rond, mezelf afvragend: hoor ik hier nu wel of niet? Een Nederlands-gereformeerde predikant sprak me aan en zei: "Je leidt dominees op, natuúrlijk hoor je hier!" Ik heb er nooit echt onder geleden dat ik niet officieel dominee was, maar nu ik het ben, voelt dat toch als genezing. Een pleister op een schram, ja, zoiets.'

Wilfred Hermans is journalist en tekstschrijver.

>> Column

Catechetenapp

Onze tieners gaan zonder mopperen naar catechisatie. Geen zuchten of smoesjes als ze na het avondeten ons warme huis moeten inruilen voor een kil zaaltje van de kerk. Niet dankzij de dominee, al doet hij echt zijn best. Hier moet wel God zelf aan het werk zijn, aangezien de mondige catechisanten aangeven dat ze het te schools en te veel eenrichtingsverkeer vinden. Erger nog: ze zien totaal niet in wat ze moeten met de brokken kerkleer en theologie. Wel vinden ze het gezellig om hun vrienden weer te zien en napraten doen ze ook graag, bij McDonalds. Daar gaat het namelijk over het echte leven, de dingen waar ze elke dag mee geconfronteerd worden. Natuurlijk blijft ook daar hun telefoon niet in hun zak, maar er is ontmoeting en gesprek. Dat is een verademing na de gemiddeld 7 uur en 42 minuten die een jongere per dag doorbrengt op sociale media. Een gevolg van het leven in een digitale wereld is dat de manier waarop je leert over het leven verandert. Hun telefoon vertelt hun dat het vooral belangrijk is dat ze zichzelf ontdekken, dat ze moeten genieten van onbeperkte vrijheid en zelf mogen beslissen, dat ze niets mogen missen om gelukkig te worden, dat de wetenschap bepaalt wat waar is en dat alles om seks draait.

>> Bij McDonalds gaat het over het echte leven <<

Welk wereldbeeld zetten wij daar vanuit ons geloof tegenover? Daar gaat het op catechisatie nauwelijks over. Zo mist het mooie, traditionele middel van de catechisatie zijn doel. Het is na de Reformatie ingesteld om het rooms-katholieke verhaal te weerleggen. Dat was het heersende wereldbeeld en de protestanten wilden hun kinderen een nieuwe weg laten zien. Honderden jaren later doen we nog steeds hetzelfde. Terwijl nu het seculiere verhaal heerst. Hoe laten we onze tieners zien dat de Bijbel dat verhaal tegenspreekt? We hebben catecheten nodig die hen helpen te onderscheiden wat de wereld hun opdringt en hun het evangelie als verlossend alternatief presenteren. Die met ze optrekken op de weg die ze aarzelend met God gaan. Kunnen we niet een catechetenapp voor zulke matches ontwikkelen?

Eline de Boo is schrijfster met een missionaire roeping.

Jeugdtrend voor 2019: meer dan labels zijn

Eén van de Jeugdtrends 2019 (zie kader) is dat jongeren meer willen zijn dan de uitkomst van een algoritme, meer dan de verzamelde cookies van mediakanalen, de registratie door school of door de overheid. Jongeren zijn unieke personen. 'Ik weet wie ik ben en daarvan is er maar één.' Die uniciteit willen ze uitdragen: ik ben meer dan een verzameling labels.

tekst **Paul Smit**

Agenda

- 20-27 januari: PrayerNight & Week van Gebed. Meer info: www.missienederland.nl/organiserenbijeenkomsten-weekvangebed.
- 30 januari: Geloof in het gezin organiseert met de CHE voor ambtsdragers het symposium 'Heilige Huizen'. Met lezingen van Jos de Kock over geloofsopvoeding en prediking en van Laurens Snoek over opvoeding en pastoraat, en veel workshops. Meer info: www.geloofinhetgezin.nl/symposium.
- Voorjaar 2019: *To get there young*, trainingstour over het jeugdwerk voor de 3G-kerken. 31 januari in Assen, 7 februari in Haarlem, 7 maart in Ede en 21 maart in Goes. Meer info: www.praktijkcentrum.org/3g-trainingstour.
- 8-9 februari: Winterconferentie New Wine. Meer info: www.new-wine.nl.

De wereld van jongeren wordt op allerlei manieren ingedeeld: naar gender, afkomst, opleidingsniveau, levensovertuiging, woonplaats en zo meer. Het zijn labels die jongeren deels als prettig ervaren, om zo hun identiteit te laten zien, maar die ze ook beperkend vinden, omdat een label vaak maar een deel van hun eigen opvattingen en voorkeuren weergeeft. Labels zijn korte omschrijvingen of woorden die vooral door de mainstream media, bedrijven en de politiek gebruikt worden om groepen mensen mee aan te duiden. Via zo'n label wordt geprobeerd het gedrag en de opvattingen van een bepaalde groep te pakken te krijgen en te beïnvloeden. En ook om groepen tegenover elkaar neer te zetten. Neem de recente rel rond de Nashvilleverklaring, waarbij het label christen tegen het label homoseksueel werd uitgespeeld.

Vloeibaar

In de levensfase van tieners en jongeren zijn labels belangrijk voor het vormen van een eigen identiteit. Een label verbindt een groep mensen die zich aangesproken

voelen door dat label. In zo'n groep zijn sommige keuzes al gemaakt: hoe je eruit ziet, wat je eet, zegt of doet. Het moeilijke voor jongeren is dat zij mede dankzij de digitale wereld kunnen kiezen uit een veelheid aan labels, verbonden met talloze groepen. Er is zo'n enorm aanbod aan labels met bijbehorende groepen, en de scheidslijnen ertussen zijn zo dun geworden, dat ze nauwelijks meer iets zeggen. Dat maakt de identiteitsontwikkeling ingewikkeld. De identiteit van de jongere beweegt zich voortdurend van het ene naar het andere label; identiteit is vloeibaar geworden.

>> Scholier, in relatie, voetballer, vakkenvuller, gamer, rocker, christen, en ga zo maar door <<

Hij wil wel, want hij gelooft in God, maar hij kan niet voldoen aan alle claims die aan het label christen verbonden worden.

Tegelijk

Ook voor christelijke jongeren is die vloeibare identiteit gemeengoed. Ook de jongeren die naar onze kerken komen, hebben van maandag tot vrijdag het label scholier of student, en op zaterdag en zondag het label sporter of weekendkracht. Een jongen van 17 kan dus rondlopen met de labels: scholier, in relatie, voetballer, vakkenvuller, gamer, rocker, christen, en ga zo maar door. Bij elk label hoort een eigen groep, maar een combinatie van labels is ook mogelijk. Deze 17-jarige jongen ziet zijn klasgenoten dus los van zijn voetbalteam, los van zijn collega's in de supermarkt, los van zijn online gamevrienden, en los van de mensen uit zijn kerk. Jongeren leven tegenwoordig in allerlei verschillende werelden tegelijk. En elke wereld kent zijn eigen omgangsvormen, taal en gebruiken.

Kiezen

Dat geldt ook voor de kerk waar deze 17-jarige jongen naartoe gaat. In de kerk gaat het om het navolgen van Jezus en op basis daarvan wordt verwacht dat een 17-jarige jongen zich op een bepaalde manier ge-

draagt. Hij hoort catechese te volgen, naar de jeugdvereniging te gaan, mee te doen met activiteiten, op zondagochtend in de kerk te zijn, christelijke muziek te luisteren en een christelijke seksuele moraal aan te houden. Maar of dat ook allemaal past en aansluit bij het opgesplitste leven van deze 17-jarige jongen, dat vraag ik me af. Hij kan namelijk helemaal niet op maandagavond naar catechese, omdat hij ook verantwoordelijkheid draagt in zijn bijbaantje. Hij moet dus kiezen tussen maandagavond of woensdagavond vrij plannen voor andere dingen. Hij wil wel, want hij gelooft in God, maar hij kan niet voldoen aan alle claims die aan het label christen verbonden worden.

Rust

Wat deze 17-jarige jongen uit de kerk kan jagen, is de claim dat hij, om Jezus echt te kunnen volgen, in alles prioriteit aan de kerk moet geven. Tegelijk ziet hij volwassenen in de kerk die geen tijd voor hem hebben en hem niet zien staan in zijn strijd om zijn best te doen. Dat is geen denkbeeldige situatie, ik ken jongeren die precies om

deze reden afhaken van de kerk. Ze horen wat er van hen verwacht wordt, maar zien volwassenen die het zelf niet doen. Tieneren en jongeren hebben volwassenen nodig die eerlijk zijn over de moeite die de huidige tijdsgeest met zich meebrengt. Volwassenen die eerlijk zijn over hun eigen strijd om daarin keuzes te maken en die openlijk vertellen hoe moeilijk het is om Jezus te volgen. Maar ook hoe bevrijdend het is om rust te kunnen vinden bij Jezus. Want het is Jezus zelf die zegt: 'Kom naar Mij, jullie die vermoeid zijn en onder lasten gebukt gaan, dan zal Ik jullie rust geven. Neem mijn juk op je en leer van Mij, want Ik ben zachtmoedig en nederig van hart. Dan zullen jullie werkelijk rust vinden, want mijn juk is zacht en mijn last is licht.'

Zijn deze woorden van Jezus een omschrijving van jouw kerk, voor volwassenen én voor jonge mensen?

Paul Smit is jeugdwerkadviseur bij het NGK Jeugdwerk. Met bijdragen van Martine Versteeg (jeugdwerkadviseur bij het NGK Jeugdwerk) en Anko Oussoren (adviseur bij het Praktijkcentrum).

Jeugdtrends 2019

De jaarlijkse Jeugdtrends komen tot stand in samenwerking tussen diverse organisaties van het MissieNederland INNOV8-netwerk. Ze schetsen een beeld van de samenleving waarin jongeren leven en opgroeien. Tegelijk willen ze een antwoord geven op vragen als: hoe reageert de jeugd op die samenleving? Wat betekent dit voor geloven en voor kerk-zijn voor jongeren? En hoe kunnen wij als kerk op de ontwikkelingen reageren? De Jeugdtrends 2019 worden gepubliceerd op de site van *OnderWeg*: www.onderwegonline.nl/13536-jeugdtrends-2019.

Kerk-zijn met passie voor Jezus

Afgelopen december organiseerde het Praktijkcentrum een bijeenkomst in Hart van Vathorst. Predikanten, pastoraal werkers en oudsten uit Almere, Amersfoort-Vathorst, Arnhem, Groningen-Oost en Zwolle-West deelden hun blijdschap, verlangens en dilemma's over kerk-zijn in een (middel)grote stad.

tekst **Roelof Hoving**

Tijdens de bijeenkomst worden we gastvrij ontvangen in het multifunctionele gebouw van de GKv Amersfoort-Vathorst. Een gemeente die er bewust voor gekozen heeft om een gebouw te delen met cliënten van Sprank en Accolade Zorggroep, een kinderopvang en andere partijen. Zo is een nieuwe diverse samenleving ontstaan, waarin de variatie in het lichaam van Christus prachtig naar voren komt.

Wat de deelnemers hier bijeenbrengt is vooral hun passie voor Jezus en zijn kerk. En de vraag hoe het mogelijk is om anno 2019 relevant te zijn voor jongeren en voor de maatschappij. In dit artikel bespreek ik kort enkele besproken thema's. De bijgaande vragen sluiten wellicht aan op wat er in andere gemeentes speelt. Het kan, zo aan het begin van 2019, zomaar helpen om te komen tot enkele goede voornemens. Of liever, tot bewuste keuzes.

Samenwerken

Veel kerken willen van betekenis zijn voor hun omgeving. Maar hoe doe je dat? Ga je samenwerken met andere kerken? Bouw je als gemeente aan eigen netwerken of vraag je de gemeentelieden om individueel van betekenis te zijn in hun werk, sportclub of vrijwilligersorganisatie en zie je de kerk(dienst) vooral als toerustingsplek?

Wat al snel opvalt is dat kerken in steden waar het percentage christenen erg laag is, meer samenwerken met andere kerken. In Almere hebben de kerken vijfmaal per jaar een gezamenlijk ontbijt op de zaterdagochtend. In Arnhem is de Koepelkerk verbonden met twaalf pioniersplekken. Daar loopt ook het project Samen één, eenzaam. Het is een antwoord op het probleem dat 8 procent van de inwoners zich eenzaam voelt. De focus van deze stadskerken ligt vaker op de hele stad.

Vrijwilligers

Voor projecten zijn vaak veel vrijwilligers nodig, die niet altijd te vinden zijn. De vraag leeft dus hoe je meer gemeentelieden erbij kunt betrekken. Maar ook of de kerk soms niet te veel wil; aandacht die wordt besteed aan 'buiten', kun je niet aan 'binnen' besteden.

De ervaring leert dat missionaire projecten een nieuw elan en saamhorig-

Diaconaal-missionair gemeente-zijn brengt allerlei keuzes met zich mee, waarbij het goed is om eerst helder te hebben wat de juiste richting is. Het Praktijkcentrum inspireert en begeleidt gemeenten met trainingen en toerusting. Zie www.praktijkcentrum.org voor meer informatie.

heidsgevoel in de gemeente kunnen ontwikkelen. In Groningen en Zwolle zijn vooral jongeren vaak wekelijks actief via Athletes in Action.

Welke (in)directe missionaire betekenis heeft jouw gemeente in jouw wijk, dorp of stad?

Jongeren

Zowel het Praktijkcentrum als de aanwezige stadskerken constateren dat jongeren zich minder verbinden met de kerk als instituut. Alternatieve vormen van het doen van geloofsbelijdenis sluiten hierbij aan. Jongeren willen en krijgen vaker eigen verantwoordelijkheden. Ze bepalen zelf een jaarthema of organiseren hun eigen bijeenkomst op de zondagavond, zoals in Almere. Kerkenraden besluiten om extra aandacht te besteden aan jongeren en zijn niet bang om hiervoor nieuwe paden te betreden. Zwolle-West heeft een jeugdpredikant aangetrokken vanwege de ruim 900 kinderen en jongeren in de gemeente. In mentoraatsgroepen worden jongeren vier jaar lang gekoppeld aan twee mentoren. Andere kerken hebben jeugd-ouderlingen of een jongerenwerkers-echtpaar, zoals in Groningen-Oost.

Wat vinden jongeren van jouw gemeente? Welke verantwoordelijkheid hebben zij gekregen?

Kringen

Veel kerken kennen tegenwoordig een structuur met kringen, miniwijken of koepels, om zo het onderlinge diaconaat en pastoraat een nieuwe impuls te geven. Inmiddels wordt op verschillende plekken ervaring opgedaan met geloofsgesprekken in een nog kleiner verband van drie tot vijf adressen. Het delen van levensverhalen kan daarbij erg waardevol zijn. In Vathorst bestaat iedere kring uit enkele bewoners van Hart van Vathorst en andere wijkgenoten. Kringen krijgen regelmatig toerustingsmateriaal aangeleverd, al dan niet gecombineerd met een gemeenteproject. Kringen zijn

In de Koepelkerk in Arnhem loopt het project 'Samen één, eenzamen', een antwoord op het probleem dat 8 procent van de inwoners zich eenzaam voelt.

ook vaker actief in de buurt, bijvoorbeeld via Present.

Ondanks het werken met kringen doen niet altijd alle gemeenteleden mee. In Groningen-Oost kent men de afkorting PNL, wat staat voor Pastoraal Niemandsland: de "adressen" die niet participeren en menige kerkenraad voor dilemma's plaatsen.

Geloofsgesprekken voeren vinden we vaak best moeilijk. Hoe zouden we ons daarin kunnen oefenen?

Relaties

Tijdens de bijeenkomst viel regelmatig het woord 'ruimte'. Ruimte krijgen, ruimte geven en hoe zich dat verhoudt met regels, structuren, verwachtingen, verlangens en de tijdgeest. Stadskerken lijken minder behoefte te hebben aan landelijke structuren. De wereld in en rond de kerk is vluchtiger geworden. Relaties staan onder druk en trouw in relaties is niet vanzelfsprekend. Er zal steeds geïnvesteerd moeten worden in relaties. In gezinnen, in de kerk en in de samenleving. Elkaar opnieuw ontdekken. God opnieuw ontdekken. En ons bovenal samen als kerken verwonderen over Gods goede boodschap voor deze wereld.

Hoe ontdekken we God en elkaar opnieuw? Welke keuzes en richting passen daarbij?

Context

Stadskerken zoeken naar manieren om van betekenis te zijn in hun stad of wijk, passend binnen hun eigen context. In Vathorst worden de kerkbloemen aan 'buiten' weggegeven, bijvoorbeeld aan de nieuwe wijkagente, die in de dienst iets mocht vertellen over haar werk. Arnhem gebruikt bij het gemeenteproject een eigen boekje met Bijbelstudies over Jezus. In Almere wordt het kerkgebouw beschikbaar gesteld voor groepen uit de stad. Groningen-Oost richt zich vooral op het grote aantal studenten. Zwolle-West organiseert inloopochtenden voor de wijk. Allemaal stadskerken die Gods liefde willen uitstralen. Voor de buurt, voor elkaar, voor jong en oud. Met ruimte voor ieders geloofsontwikkeling. Kerk-zijn anno 2019 vraagt om geloof in en vertrouwen op God. Geloof dat bewust kiest en liefdevol denkt, doet en deelt.

Roelof Hoving is directeur a.i. van het Praktijkcentrum.

Stichting
"Verpleegkundigen
voor Israël"

Ook uw steun is nodig!

De V.V.I stelt zich al **40 jaar** ten doel:
Israël helpen met de verpleging van alle bevolkingsgroepen,
ongeacht afkomst en overtuiging.

Giften graag op **NL97INGB0003885840**
t.n.v. Penn. VVI, Postbus 476, 3440 AL Woerden

www.verplegingvoorisrael.nl

Geeft u óm Israël, geef dan vóór Israël

Wat bezielt me?

Wat mij bezielt is dat God van mij houdt. Ongelooflijk! Ik zoek bezieling om dat nog beter te kunnen ervaren. Jij ook?
Neem een proefabonnement op christelijk magazine OnderWeg.

Ga naar onderwegonline.nl/gratts

Drie maanden gratis, stopt automatisch.

Onder
Weg magazine voor verpleegden

Het **Passion**

Diaconale werkvakanties het hele jaar door in de Achterhoek

een midweek de handen uit de mouwen voor dak- en thuisloze medemensen die op adem komen.

Gegarandeerd onvergetelijk,
waardevol, verrijkend en verrassend.....
... boek nu via de mail of bel

Giften voor dit diaconale project zijn van harte welkom

Stichting Het Passion
Torenallee 6
6999 DD Hummelo

Tel. 0314 382 462
info@hetpassion.nl
www.hetpassion.nl

Triodos Bank: NL11 TRIO 078.13.22.618

Laatst mochten alle kinderen rondkijken in de kerk.
Ineens was een jongetje weg.
Ik zag 'm onder de bank.
Daar had ie zich verstopt...

Donatus

Dé kerken- en monumentenverzekeraar

Donatus verzekert vertrouwd

www.donatus.nl